

Skyddshemmets betydelse för barn

- En kvalitativ studie

Anette Sundsten

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Det sociala området
Identifikationsnummer:	3555
Författare:	Anette Sundsten
Arbetets namn:	Skyddshemmets betydelse för barn – En kvalitativ studie
Handledare (Arcada):	Rut Nordlund-Spiby
Uppdragsgivare:	Borgå skyddshem
<p>Sammandrag:</p> <p>Det här examensarbetet handlar om skyddshemmets betydelse för barn som har blivit utsatta för familjevåld. Syftet med studien är att undersöka betydelsen av ett skyddshem för barn som har varit åskådare för familjevåld. Studien fäster särskilt fasta vid olika aspekter som man skall ta i beaktande då man arbetar med barn på skyddshem samt hur man kan hjälpa och stöda barn på ett skyddshem. Forskningsfrågorna för studien är 1) Vilka aspekter bör beaktas då man har ett barn som skyddshemsklient? 2) Hur kan man hjälpa och stöda barn på skyddshem? 3) Hurudan betydelse har skyddshemmet ur de professionellas synvinkel med tanke på barnens framtid? Dessa forskningsfrågor behandlas med hjälp av kvalitativ forskningsmetod. Temaintervjuer har använts som datainsamlingsmetod. Studien berör barn under skolåldern samt barn i lågstadieåldern och ses ur ett personalperspektiv. Personal från två olika skyddshem har intervjuats. Respondenterna är sex personer till antalet, varav alla jobbar på skyddshem i Södra Finland. Teorin handlar om socialpedagogisk verksamhet, kriser samt stöd som erbjuds barn. Resultatet i undersökningen påvisar att det huvudsakliga målet med arbetet på skyddshem med barn är att barnet blir sett och hört som en enskild individ. Enligt resultatet har personalen som mål att jobba så barnorienterat som möjligt. Respondenterna anser ändå att brist på tid och resurser är de största utmaningarna på skyddshem gällande personalens möjligheter att uppmärksamma barnen. Enligt personalen har skyddshemmet en stor betydelse i barnens liv. Resultatet visar också att kreativa metoder lämpar sig bra för arbetet med barn på skyddshem.</p>	
Nyckelord:	skyddshem, barn, socialpedagogisk verksamhet, krisarbete, familjevåld, arbetsmetoder
Sidantal:	63
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	14.11.2011

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Social services
Identification number:	3555
Author:	Anette Sundsten
Title:	The meaning of a shelter home for children - A qualitative study
Supervisor (Arcada):	Rut Nordlund-Spiby
Commissioned by:	Porvoon turvakoti/ The shelter home of Porvoo
<p>Abstract:</p> <p>This degree thesis deals with the meaning shelter homes have for children who have been victims of domestic violence. The study aims to examine what kind of significance shelter homes have for children who have witnessed domestic violence. The study focuses especially on different aspects that should be taken into consideration when working with children in shelters homes and how to help and support children at a shelter home. The research questions for this study are 1) What aspects should be considered when a child is a shelter home client? 2) How can you help and support children at shelter homes? 3) What kind of a role do shelter homes have from the professionals' point of view with regard to children's future? These research questions are dealt with the help of qualitative research methods. The methods used for information collection consist of subject interviews. The study involves children under school age and children in primary school age and is seen from a staff perspective. Staff from two shelter homes was interviewed. The respondents consist of six people, all of whom work at a shelter home in southern Finland. The theory comprehends social educational activities, crises and support that are offered to children. The result of the research shows that the main aim of the work in shelter homes with children is to see and hear the child as an individual. The results also show that the staff's goal is to work as child-orientedly as possible. Respondents still feel that lack of time and resources are the greatest challenges at shelter homes regarding the opportunities to draw attention to the children. According to staff, have shelter homes a great importance in children's lives. The results also show that creative methods are suitable for work with children in shelter homes.</p>	
Keywords:	shelter home, children, social educational activities, crisis workning, domestic violence, working methods
Number of pages:	63
Language:	Swedish
Date of acceptance:	14.11.2011

OPINNÄYTE	
Arcada	
Koulutusohjelma:	Sosionomi Amk
Tunnistenumero:	3555
Tekijä:	Anette Sundsten
Työn nimi:	Turvakodin merkitys lapsille – Kvalitatiivinen tutkimus
Työn ohjaaja (Arcada):	Rut Nordlund-Spiby
Toimeksiantaja:	Porvoon Turvakoti
<p>Tiivistelmä:</p> <p>Tämä opinnäytetyö käsittelee turvakodin merkitystä lapsille jotka ovat kokeneet perheväkivaltaa. Tämän työn tarkoituksena on tutkia turvakodin merkitystä lapsille jotka ovat olleet sivustaseuraajina perheväkivaltatilanteissa. Tutkimus määrittelee erityisesti erilaisia näkökantoja jotka pitää ottaa huomioon kun työskennellään turvakodissa lasten parissa ja tämä työ käsittelee myös kuinka lapsia voi auttaa ja tukea turvakodissa. Työn tutkimuskysymykset ovat 1) Mitkä seikat on otettava huomioon kun lapsi on turvakotiasiakkaana? 2) Kuinka lapsia voi auttaa ja tukea turvakodissa? 3) Millainen on ammattilaisten näkemys turvakodin merkityksestä lapsille lasten tulevaisuutta ajatellen? Nämä tutkimuskysymykset käsitellään kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän avulla. Aineiston keräämisessä on käytetty teemapohjaisia haastatteluja. Tutkimus käsittelee alle kouluikäisiä ja ala-asteikäisiä lapsia ja tutkimus nähdään henkilökunnan näkökulmasta. Henkilökuntaa kahdesta eri turvakodista on haastateltu. Haastateltuja on kuusi, joista kaikki työskentelevät turvakodissa Etelä-Suomessa. Teoriat käsittelevät sosiaalipedagogista toimintaa, kriisejä sekä tukea jota tarjotaan lapsille. Tutkimustulosten mukaan tärkein tavoite turvakodissa tehtävässä työssä lasten parissa on se, että lapset tulevat nähdyiksi ja kuulluiksi yksilöinä. Tulokset osoittavat myös että henkilökunnalla on tavoitteena työskennellä niin lapsilähtöisesti kuin mahdollista. Haastateltavat ovat kuitenkin sitä mieltä että ajan ja resurssien puute turvakodissa ovat suurimmat haasteet henkilökunnan mahdollisuuksissa huomioida lapsia. Henkilökunnan mukaan turvakodilla on suuri merkitys lasten elämässä. Tulokset näyttävät myös että ilmaisulliset menetelmät sopivat hyvin lasten parissa työskentelemiseen turvakodissa.</p>	
Avainsanat:	turvakoti, lapset, sosiaalipedagoginen toiminta, kriisityö, perheväkivalta, työmenetelmät
Sivumäärä:	63
Kieli:	Ruotsi
Hyväksymispäivämäärä:	14.11.2011

INNEHÅLL

1	INLEDNING	7
1.1	Bakgrund	8
1.2	Syfte, frågeställningar och avgränsning	8
1.3	Begreppsdefinitioner	9
1.3.1	<i>Familjevåld</i>	9
1.3.2	<i>Skyddshem</i>	10
1.4	Socialpedagogisk verksamhet	11
1.4.1	<i>Bent Madsens bildningsblomma</i>	12
1.4.2	<i>Socialpedagogik och kreativa metoder</i>	14
1.5	Barnskyddslagen och FN:s Barnkonvention	15
2	TIDIGARE FORSKNING	17
3	KRIS OCH TRAUMA	21
3.1	Krisförloppet	21
3.2	Trauma och traumatisk kris	22
3.3	Barnet som åskådare för familjevåld	23
4	HJÄLP OCH STÖD FÖR BARNET	24
4.1	Krishjälp	24
4.2	Bemötande av barnet	24
4.3	Arbetsmetoder	25
4.3.1	<i>Sagor och sagotering</i>	26
4.3.2	<i>Bildkonst</i>	27
4.3.3	<i>Samtalsbilder- och kort</i>	28
4.3.4	<i>Lek</i>	29
4.3.5	<i>Trappan-modellen</i>	29
4.3.6	<i>Gruppverksamhet</i>	31
5	METOD OCH MATERIAL	33
5.1	Metodval	33
5.1.1	<i>Datainsamlingsmetod</i>	34
5.2	Urval av enheter	36
5.3	Genomförande av den empiriska undersökningen	37
5.4	Bearbetning, analys och tolkning	38
5.5	Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet	39
5.6	Etiska aspekter	41
5.7	Presentation av informanter	41

6	RESULTATREDOVISNING	43
6.1	Barnet som klient.....	43
6.2	Arbetsätt med barn på skyddshem.....	45
6.3	Betydelsen av skyddshem för barn	49
7	ANALYS	51
7.1	Ett barn som skyddshemsklient.....	51
7.2	Arbetsätt som personalen använder sig av i arbetet med barn på skyddshem	53
7.3	Personalens upplevelser kring skyddshemmets betydelse för barn	56
8	AVSLUTANDE DISKUSSION	57
	KÄLLOR	61

BILAGA 1 Anhållan om forskningslov

BILAGA 2 Informationsbrev för professionella

BILAGA 3 Tiedotuskirje ammattilaisille

BILAGA 4 Intervjuguide (Sv)

BILAGA 5 Intervjuguide (Fi)

1 INLEDNING

Ett barn som kritiseras - lär sig fördöma

Ett barn som får stryk - lär sig att slåss

Ett barn som hånas - lär sig blyghet

Ett barn som utsätts för ironi - får dåligt samvete

Dorothy Law Holte

Många barn drabbas årligen av familjevåld runtom i världen, både indirekt och direkt. Barn kan lida lika mycket både av att själva bli utsatta för våld samt att bevittna våld. Barnen som inte själva blivit direkt utsatta för våld blir ändå ofta ensamma med sina hemska erfarenheter.

I Heiskanens och Piispas (1988) undersökning *Usko, toivo ja hakkaus* (se Oranen 2001:43) kommer det fram att ca 40 % av alla barn som lever i ett hem där det förekommer våld har själva blivit utsatta för våld. Dessa barn har varit vittne till våldet eller som mål för våldet. I verkligheten är denna siffra större på grund av att 42 % av informanterna inte visste om barnen hade sett eller hört våldshandlingar. I samma undersökning kommer det också fram att ca 17 % av alla barn och ungdomar i Finland har blivit vittne för våld som riktats mot mamman. I själva verket är siffran större på grund av att kvinnor felbedömer ofta barnens utsatthet. (Oranen 2001:43)

Familjevåldet påverkar ett stort antal barn och många barn som bevittnat familjevåld blir fortfarande i skymundan då det handlar om stöd och hjälp för individer som blivit offer för familjevåld. Det är lika viktigt att erbjuda hjälp åt barn som har bevittnat våld hemma som åt barn som direkt har blivit offer för våld. Jag har därför valt att skriva mitt examensarbete om arbetet på skyddshem med barn och tänker speciellt fokusera mig på barn som har bevittnat familjevåld.

Examensarbetet består av 8 kapitel. I det första kapitlet presenteras examensarbetets bakgrund, syfte, frågeställningar och avgränsning samt begreppsdefinitioner. Dessutom tas socialpedagogisk verksamhet och barnskyddslagen upp i detta kapitel. Jag utgår från det socialpedagogiska perspektivet i mitt arbete så därför tas socialpedagogisk verksamhet redan upp i inledningen. Barnskyddslagen tas upp på grund av att den ligger som

grund för all verksamhet inom barnskyddet dit också arbete på skyddshemmen hör. Det andra kapitlet handlar om tidigare forskning. Det tredje kapitlet omfattar kris och trauma och det fjärde hjälp och stöd för barnet. Kapitel tre och fyra innefattar studiens teoretiska referensram. I det femte kapitlet tas metoden upp för denna studie. Det sjätte kapitlet består av resultatredovisning och det sjunde kapitlet innefattar analys. Det sista kapitlet består av en avslutande diskussion.

1.1 Bakgrund

Intresset för detta ämne väcktes under min fördjupade yrkespraktik på skyddshemmet i Borgå. På skyddshemmet håller personalen på med att utveckla arbetet med barnen. Det finns ändå inte någon barnarbetare eller barnpsykolog på skyddshemmet, vilket gör att det är en större utmaning att uppmärksamma barnen där. Därför tycker jag att det är viktigt att fördjupa kunskaperna och utveckla arbetet så att man på bästa möjliga sätt kan stöda och hjälpa barnen som kommer till skyddshemmet.

Examensarbetet är ett beställningsarbete från Borgå skyddshem. Jag strävar efter att skyddshemmet skall få bästa möjliga nytta av mitt arbete för att de skall kunna utveckla arbetet med barnen på skyddshemmet i en mer positiv riktning. För tillfället har de som målsättning att sätta mera fokus på arbetet med barnen på skyddshemmet.

1.2 Syfte, frågeställningar och avgränsning

Syftet med detta arbete är att undersöka betydelsen av ett skyddshem för barn som har varit åskådare för familjevåld. Jag vill särskilt få fram vilka aspekter man skall ta i beaktande då man arbetar med barn på skyddshemmet och hur man kan hjälpa och stöda barn på ett skyddshem.

För att fånga syftet har jag valt att göra tre forskningsfrågor för denna studie:

- Vilka aspekter bör beaktas då man har ett barn som skyddshemsklient?

- Hur kan man hjälpa och stöda barn på skyddshem?
- Hurudan betydelse har skyddshemmet ur de professionellas synvinkel med tanke på barnens framtid?

Jag har avgränsat mitt ämne till fysiskt, psykiskt och sexuellt våld inom familjen. Jag har alltså uteslutit de övriga typerna av våld från min studie. Dessutom har jag fokuserat mig på barnet som en åskådare av familjevåld. Våldet riktas alltså inte mot barnet. Studien inkluderar barn under skolålder samt barn i lågstadieåldern. I min empiriska undersökning har jag intervjuat sex personer från två olika skyddshem.

1.3 Begreppsdefinitioner

I detta stycke förklaras två centrala begrepp för studien kort, nämligen familjevåld och skyddshem.

1.3.1 Familjevåld

Familjevåld är våldshandlingar som riktas mot någon av medlemmarna inom familjen. Både våld mellan makar eller sambor och då föräldrar utsätter sina barn för våld samt då barnen beter sig våldsamt mot sina föräldrar räknas som familjevåld. (Sariola 2006)

Begreppet familjevåld är omfattande. Familjevåld kan ta sig i uttryck som fysiskt, psykiskt och sexuellt våld (Laine 2010:14). Det förekommer också till exempel ekonomiskt och socialt våld, men jag kommer inte att gå in på dessa typer av våld i denna studie.

Fysiskt våld innebär fysiska övergrepp som till exempel att slå, att sparka eller att skuffa (Laine 2010:14). Ifall det fysiska våldet lämnar spår är det också lättast att känna igen. Det fysiska våldet kan förorsaka krosskador samt frakturer och det fysiska våldet kan till och med leda till döden. (Ensi- ja turvakotien liitto 2006:17)

Med psykiskt våld menar man att man avsiktligt sårar en annan person mentalt med att till exempel hota, skälla ut eller nedsätta den andra (Laine 2010:14). Det handlar också om psykiskt våld då man hotar eller skrämmer den andra parten med fysiska våldshandlingar eller utsätter någon part för att bli åskådare för familjevåld. (Holmberg 2000:11) Det psykiska våldet hör ofta ihop med det fysiska våldet. Hotet om fysiskt våld är ett extremt fall av psykiskt våld. (Ensi- ja turvakotien liitto 2006:17)

Sexuellt våld betyder att man antastar den andra och/eller att man tvingar den andra parten till sexuellt umgänge mot hennes/hans vilja. (Laine 2010:14) Både psykiskt och fysiskt våld kan förknippas med sexuellt våld (Ensi- ja turvakotien liitto 2006:18).

1.3.2 Skyddshem

Ett skyddshem är en låg tröskel enhet som är menad för personer som har blivit utsatta för familjevåld och för våld i närrelationer. Skyddshemmen är öppna dygnet runt och där finns personal som är utbildade inom social- och hälsovården. Personalen är även specialiserade i vålds- och krisarbete. Skyddshemmen har som målsättning att garantera klienters säkerhet samt bryta våldscirkeln och sköta om problem som våldet har förorsakat hos klienten. (Laine 2010:15) Man kan också ringa till skyddshem och få hjälp och råd i frågor som handlar om familjevåld via telefon. Det huvudsakliga målet med skyddshemsverksamhet är att våldet tar slut och att offret och barnen känner sig trygga. Som utgångspunkt för arbetet med barn, som har varit mål för eller som har bevittnat våld, är att man säkrar deras intressen. (Ensi- ja turvakotien liitto)

Klienten befinner sig på skyddshem så länge som krissituationen fodrar. Tiden på skyddshemmet kan därför variera mycket; från några dagar till flera månader. På skyddshemmen får våldsoffret prata om saker på tu man hand med personer som är specialiserade på våldsarbete. Förutom mentalt stöd erbjuds även hjälp i vardagliga saker. (Ensi- ja turvakotien liitto)

I Finland finns det allt som allt 21 skyddshem. Det totala antalet familjerum är 123 och det finns 321 bäddplatser. Ensi- ja turvakotien liitto upprätthåller 14 av dessa skydds-

hem. Ensi- ja turvakotien liitto är en riksomfattande barnskyddsorganisation som grundades år 1945. Organisationen har som mål att trygga barnens rätt till gynnsamma levnadsförhållanden och till en trygg utveckling samt stöda föräldraskapet och familjen och att förebygga våld. (Ensi- ja turvakotien liitto)

1.4 Socialpedagogisk verksamhet

Det socialpedagogiska perspektivet ligger som grund för denna studie. Bent Madsens bildningsblomma är en modell för socialpedagogisk handlingskompetens och tas upp på grund av att det är viktigt att tänka på det professionella handlandet i mötet med barnen på skyddshem. Dessutom tas kreativa metoder upp som passande arbetsmetoder för barn som blivit utsatta för våld.

Socialpedagogiken har sina rötter i 1800-talets Europa. Ursprungligen har socialpedagogik som ämne utvecklats efter franska revolutionen och dess tankar om människans rätt till autonomi. Målet var att ge människorna ett frivilligt, intensivt och medmänskligt liv. Den tyske filosofen Paul Natorp brukar betraktas som socialpedagogikens fader. (Eriksson & Markström 2000:14–15)

Bent Madsen, som är en dansk socialpedagog, anser att man genom ett socialpedagogiskt förhållningssätt strävar efter att inkludera alla individer i samhällsgemenskapen oberoende av till exempel deras livsstil eller särskilda behov. (Madsen 2006:7) Socialpedagogiken har vuxit fram från den sociala realiteten att samhället hela tiden producerar människor och grupper vars integration är hotad. Med hjälp av socialpedagogiken strävar man efter att skapa och återskapa bindande och ömsesidiga sociala kontakter mellan individer och gemenskap i samhällets konflikt fält. (Madsen 2006:11)

Socialpedagogiken är ett område där man använder sig av situationsanpassad och praktiskt inriktad kunskap som är grundad i erfarenheter. För att man skall kunna genomföra en medveten socialpedagogisk handling krävs det att man har en grundsyn på människan och hennes/hans roll i samhället, men även också på teorier som har sina grunder i vetenskaper. Då man har ett socialpedagogiskt förhållningssätt strävar man efter att

stöda individer att se sina egna resurser. Man hjälper också individer att sätta ord på sina erfarenheter samt lära dem värdighet. Man utgår från att människor skall utveckla sin vilja och göra sina egna val. Viktigt i denna process är att människor får känna samhörighet medan de lär sig, med andra ord är gemenskapen med andra människor nödvändig. (Eriksson & Markström 2000:205)

1.4.1 Bent Madsens bildningsblomma

Bent Madsen talar om fyra socialpedagogiska kompetenser, nämligen den produktiva, den expressiva, den kommunikativa och den analytiska/syntetiska kompetensen. Dessa kompetenser skall socialpedagogen kunna förena med sina egna och kunna använda i sitt arbete. Då socialpedagogen har integrerat dessa fyra kompetenser och kan utveckla dem i varje enskild socialpedagogisk verksamhet har hon eller han intagit den femte kompetensen. (Madsen 2001:227–234)

Den produktiva kompetensen, som man också kan tänka som ”handen”, innefattar manuell färdigheter och praktisk kunskap. Det är viktigt att ha kunskap om hur saker produceras. Det gäller nämligen inte bara att åstadkomma och utföra utan också att klara av att föreställa sig den färdiga produkten, välja rätt metod och värdera resultatet. Socialpedagogens roll är då att vägleda och hjälpa personer som inte klarar av vissa praktiska uppgifter, så som till exempel att göra mat, göra inköp eller reparationer. (Madsen 2001:228) Det praktiska stödet och hjälpen man ger klienterna på ett skyddshem räknas alltså till den produktiva kompetensen. Då det handlar om personer som har blivit utsatta för våld bör man ta i beaktande att personerna ofta är i kris och har traumatiska upplevelser, vilket betyder att man bör ha kunskap om hur man skall stöda och bemöta personer som befinner sig i en krissituation. Den produktiva kompetensen syns bäst i helt vardagliga sysslor på skyddshemmet.

Den expressiva kompetensen, som man också kan tänka som ”hjärtat”, innefattar emotionella och estetiska ting. Detta betyder att man genom till exempel, musik, dans och teater får individer att uttrycka erfarenheter, känslor och tankar som i andra fall kan vara

svåra att få fram. (Madsen 2001:229–230) Då man tänker på skyddshemskontexten hör till exempel olika kreativa metoder till den expressiva kompetensen.

”Tungan”, alltså den kommunikativa kompetensen, innebär språkliga färdigheter men också grundläggande kunskaper om samspelet mellan människor. Socialpedagogen har en viktig roll att kunna åstadkomma en atmosfär som är gynnsam för alla parter som är involverade, så att relationen kan bli ömsesidig och det kan bli en dialog mellan parterna. (Madsen 2001:230–231) Kommunikationen spelar en stor roll då det gäller arbete med människor och är även ett viktigt arbetsredskap på skyddshemmen.

Den analytiska/syntetiska kompetensen, det vill säga ”hjärnan”, representerar kunskap. Den analytiska kompetensen innebär att socialpedagogen skall kunna hitta och särskilja delar ur helheten för att då kunna utreda vad dessa delar bidrar med till helheten. Den syntetiska kompetensen betyder att man sedan förenar delarna till en ny helhet och till följd av det får man nya insikter. Det gäller då för socialpedagogen att tänka kritiskt, ifrågasätta och reflektera över saker i det vardagliga arbetet. Socialpedagogen måste få kontakt med alla parter och få deras syn på saker så att pedagogen därifrån kan dra slutsatser om vad som behöver göras för att lösa eller hjälpa till med olika sorters problem eller situationer. (Madsen 2001:231–235) Socialpedagogen skall alltså försöka hela tiden nå en djupare förståelse av verkligheten. En socialpedagog skall klara av att anpassa sin kunskap och hitta unika lösningar på unika situationer. Ingen dag är som en annan på ett skyddshem och klienterna är alla unika och har olika problem och därför är det viktigt att kunna tillämpa sin teoretiska kunskap i verkligheten.

Dessa fyra kompetenser är som sagt en grund för utvecklingen av den femte kompetensen. Den femte kompetensen hos pedagogen innebär att socialpedagogen är kapabel att integrera de fyra kompetenserna samt utveckla dem i det socialpedagogiska arbetet. Den femte kompetensen anses vara den viktigaste kompetensen hos socialpedagogen på grund av att enskilda kompetenser uppnår sitt fulla bildningsvärde endast då de är i gemensam samverkan med andra kompetenser. (Madsen 2001:234–236)

Madsen kallar den femte kompetensen för handlingskompetens. Han menar också att det inte är möjligt att åtskilja socialpedagogikens praktik till ett separat praktiskt fält

eller till en begränsad socialpedagogisk kompetens. Kreativitet ingår som ett villkor i handlingskompetensen, för att man skall kunna tänka, reflektera och handla. Handlingskompetensen kommer till uttryck på olika sätt hos olika individer. Alla individer har olika personligheter och styrkor, vilket betyder att de olika kompetenserna utövas i olika grader. Ingen särskild teori eller ett ämne kan enbart förklara eller ge socialpedagogisk kompetens även om någon teori eller ett ämne kan dominera. Handlingskompetensen ses alltså som något mer än summan av delarna. (Eriksson & Markström 2000:175, Ruusunen 2005:47)

1.4.2 Socialpedagogik och kreativa metoder

Kreativa metoder förknippat med socialpedagogik tas upp på grund av att olika kreativa metoder är lämpliga arbetssätt i det socialpedagogiska arbetet med barn på skyddshem.

Kreativa metoder så som till exempel bilder, berättelser, skrifter, musik och olika samsättningar av dessa är metoder som man kan använda sig av i det socialpedagogiska arbetet. Med hjälp av kreativa metoder gör man saker synliga. Då ett ämne har fått en verbal eller en visuell form kan man lättare diskutera om saken och skapa nya berättelser. (Ruusunen 2005:54)

Kreativa metoder har olika dimensioner inom fostran och det sociala arbetet. Med hjälp av dessa metoder kan man beskriva erfarenheter, bekanta sig med känslor, bygga upp en personlig identitet och gemenskaplighet samt utforska olika val i livet. Den kreativa processen kan empowra individen, öka hennes/hans självkänsla och självinsikt samt berika växelverkan individer emellan. Då man använder sig av kreativa metoder i det socialpedagogiska arbetet är målen ofta att öka potentialen hos en individ eller en gemenskap samt stöda överlevnaden. Ett viktigt mål är också att klienten blir hörd och förstådd. (Ruusunen 2005:54–55)

Kreativa metoder kan knippas ihop med sociokulturell inspiration. Sociokulturell inspiration är så att säga ett vardagligt verktyg som har som mål att skapa ett samhälle som är medvetet om de solidariska värdena. Speciellt uppmärksammar man individen och

hennes utveckling i helhet. Inspirationen är så att säga en pedagogisk rörelse som har som mål att få människorna att aktivt delta i uppbyggandet av det egna livet samt samhället. Den professionella är inspiratören som har som uppgift att ge stöd, koordinera och motivera. Centralt i inspirerandet är det att förhållandet mellan klienten och den professionella är autentisk och jämbördig. Dessutom skall alla individers personliga värdighet och autonomi respekteras. Den sociokulturella inspirationen har sin grund i det att man ser, utvärderar det vad man ser och agerar för att åstadkomma förändringar. Inspirationen inrymmer alltid tre olika dimensioner, nämligen en pedagogisk, en social och en kulturell dimension. Kärnan i den pedagogiska dimensionen är personen i sig. Med hjälp av den pedagogiska dimensionen strävar man efter att utveckla människans personliga utveckling och det kritiska tänkandet. Man strävar också efter förändringar i attityder samt uppvaknandet av motivationen. Den sociala dimensionen fokuserar sig på gruppen och samhället. I nyckelrollen är människornas delaktighet och med hjälp av den, integration i samhället. Den kulturella dimensionen har speciellt som mål att utveckla människornas kreativitet och sätt att uttrycka sig på. I aktiviteten betonas i det här fallet konsten i dess olika former. Delaktighet är alltså centralt i den sociokulturella inspirationen. (Kurki & Nivala 2006:152–154)

Man kan bra använda sig av olika kreativa metoder i arbetet med barn som har varit med om svåra händelser. Med hjälp av kreativa metoder har barnet ofta lättare att uttrycka sina känslor och berätta om sina rädslor och bekymmer. Man försöker också uppmuntra barnen att söka stöd och mod, vilket förhoppningsvis leder till att barnen förvandlas från passiva offer till aktiva aktörer i sitt eget liv. Alla utvecklar sina egna individuella överlevnadsstrategier, men det är viktigt att barn blir bekanta med olika metoder för att hitta dess krafter. (Ruusunen 2005:56)

1.5 Barnskyddslagen och FN:s Barnkonvention

Eftersom barnskyddslagen ligger som grund för arbetet på skyddshem med barn tas denna lag upp. Förenta Nationernas Barnkonvention handlar också om barnens rättigheter och kan förknippas med barnskyddslagen.

Enligt barnskyddslagen § 4 skall barnets gynnsamma utveckling och välfärd främjas. Barnskyddet skall stöda de personer som ansvarar för barnets fostran och omsorg. Dessutom skall barnskyddet sträva efter att förebygga barns och familjers problem genom att ingripa i problem som upptäckts i god tid. Barnets bästa skall alltid tas i beaktande i första hand då man bedömer behovet av barnskydd. (Barnskyddslagen 13.4.2007/417)

Förenta Nationernas barnkonvention handlar om barnets rättigheter och den godkändes av Förenta Nationernas generalförsamling år 1989. Konventionen innehåller stadganden om mänskliga rättigheter för barn. De länder som har anslutit sig till FN är rättsligt bundna att följa det internationella avtalet. Allt som allt har 193 länder ratificerat konventionen. Alla dessa länder har förpliktat sig att se till att barnens rättigheter kommer att respekteras. (UNICEF 2009:4)

Barnkonventionen innehåller allt som allt 54 artiklar. Alla artiklar i barnkonventionen har en stor vikt, men det finns fyra huvudsakliga grundregler i avtalet som man alltid skall beakta särskilt mycket då det handlar om frågor som berör barn. Dessa huvudsakliga regler är att alla barn skall ha samma rättigheter och lika värde, att barnets bästa beaktas vid alla beslut som berör barnet, att alla barn har rätt till ett liv och en utveckling samt att alla barn skall ha rätt att säga sin mening och få den respekterad. (UNICEF 2009:4)

Artikel 12 i barnkonventionen som handlar om barnens rätt att bli så att säga hörda är en viktig punkt med tanke på denna studie. I FN:s konvention i artikel 12 står det på följande sätt:

Konventionsstaterna skall tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet, varvid barnets åsikter skall tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

För detta ändamål skall barnet särskilt beredas möjlighet att höras, antingen direkt eller genom företrädare eller ett lämpligt organ och på ett sätt som är förenligt med den nationella lagstiftningens procedurregler, i alla domstols- och administrativa förfaranden som rör barnet. (UNICEF 2009:18)

2 TIDIGARE FORSKNING

Jag har valt att ta upp fem tidigare forskningar som jag anser vara relevanta för min studie. Forskningarna har jag hittat med att göra olika databassökningar via Nelli. De flesta artiklar har jag hittat via Sosiaaliporrtti. Dessutom hittade jag boken ”Kuka kuulisi minua” i Institutet för hälsa och välfärds bibliotek. Sökord som jag har använt mig av är skyddshem, barn, familjevåld, arbetsmetoder och stöd. Dessa sökord har jag haft både på svenska, finska och engelska. Jag kommer kort att redogöra för dessa forskningar.

Terhi Laine (2010) skriver i sin utredningsrapport ”Lähisuhde- ja perheväkivallan uhreille tarjottavat tuvakotipalvelut” om skyddshemstjänster som man erbjuder för personer som blivit offer för familjevåld och våld i närrelationer. I utredningen tog man fasta på skyddshemmens läge och verksamhet samt hurudant behovet av skyddshem är och hur bra skyddshemmen räcker till dem som behöver skyddshemstjänster. I utredningsrapporten framkommer att Finland inte uppfyller Europarådets rekommendation gällande antalet skyddshemsplatser med tanke på antalet invånare. Europarådets rekommendation är alltså en familjeplats på skyddshem per 10 000 invånare. I Finland finns det för tillfället 123 familjeplatser, fastän det enligt rekommendationerna borde finnas ca 530 platser på skyddshem.

Jag valde att ta med Terhi Laines (2010) utredningsrapport i min studie som en bakgrund till arbetet. I rapporten kom det fram att det finns alldeles för lite platser för familjer på skyddshemmen med tanke på rekommendationerna.

Inkeri Eskonen (2005) har skrivit en akademisk avhandling, vid namn ”Perheväkivalta lasten kertomana – Miten ja mitä lapset kertovat terapeuttisissa ryhmissä perheväkivalta”, som handlar om vad och hur barn, som har upplevt familjevåld, har berättat om familjevåldet i terapeutiska grupper på ett skyddshem. Materialet för forskningen består av två terapeutiska grupper som har riktats för barn som har upplevt familjevåld. I grupperna fanns det allt som allt sju barn i åldern 4-9. Det primära materialet för forskningen är videomaterial från 20 gruppträffar. Dessutom har Eskonen använt sig också av annat material som berör grupperna och barnen. Som mål för observationerna var att få fram sättet hur barnen berättade om våldet samt undersöka interaktionen i gruppen.

Eskonen (2005) påpekar att barnen berättar på många olika sätt om våldsupplevelserna. Man kan urskilja rakt berättande, berättande som stöder sig på nonverbal kommunikation samt berättande som utnyttjar fantasin. Rakt berättande innefattar ofta beskrivandet av konkreta detaljer. I berättandet som stöder sig på den nonverbala kommunikationen tar man hjälp av nonverbal aktivitet som till exempel bildkonst. Bildkonst kan ge en form åt ämnen som det är svårt att tala om. I berättandet som utnyttjar fantasin kan man till exempel använda sig av sagor och lek för att förmedla sina tankar. Barnens egna erfarenheter avspeglas i det som händer i fantasiberättelsen.

Eskonen (2005) tar även fram i sin avhandling hur de professionellas sätt att lyssna på barnen påverkar det hur barnen berättar om sina upplevelser. Man kan nämligen skilja på tre olika sätt att lyssna på barnen, nämligen anpassande, frågande och tigande. Med anpassande lyssnande menas att de professionella styr, med hjälp av sitt beteende, diskussionerna till våldet som barnen har upplevt. Olika former av anpassande lyssnande är till exempel upprepning, strukturering och bedjande. Frågande lyssnande betyder att de professionella ställer olika frågor då barnen berättar om våldet. Olika former av frågande lyssnande är till exempel precisering, tolkande och rum givande. Med det tigande lyssnande sättet menas att de professionella deltar verbalt väldigt lite i diskussionerna gällande våldet. Till det tigande lyssnandet förknippas det att den professionella fungerar som nonverbalt stöd och är neutral till saker och ting. Dessa olika sätt att lyssna på barnet möjliggör olika sätt för barnen att berätta om våldet samt gör rum för barnens berättande. Eskonen påpekar också i sin avhandling att det är viktigt att skapa sådana arbetsmetoder inom barnskyddet, där man lyssnar på barnens egna erfarenheter.

Eskonens avhandling (2005) handlar om barnens sätt att tala om sina upplevelser angående familjevåldet. Denna avhandling tas upp i min studie för att jag anser att det är viktigt att tänka på hur man skall som professionell möta barn samt hurdana olika metoder man kan använda sig av i arbetet med barnen. I avhandling poängteras även att de professionellas sätt att lyssna på barnen påverkar det hur barnen berättar om sina upplevelser. Jag anser att det är viktigt att reflektera hela tiden över sitt agerande som professionell med tanke på möten med barnen.

Staffan Janson och Kjerstin Almqvist (2000) är författare till artikeln Barn som bevittnat våld- en utsatt grupp som är alltför lite uppmärksammas, som Kristina Räf har fungerat som redaktör till, i Läkartidningen nr 38, volym 97. I artikeln diskuteras barns utsatthet då det handlar om våld. Enligt Janson och Almqvist fästs endast en liten del av uppmärksamheten på barn som varit vittne till våld. Författarna menar att anledningen till den svaga uppmärksamheten troligen är den att barn inte självmant berättar om sina erfarenheter.

Jag har valt att ta med Jansons och Almqvists (2000) artikel på grund av att den öppnar ögonen för barns utsatthet då det handlar om våld. Enligt författarna fästs endast en liten del av uppmärksamheten till barnen som har varit åskådare för våld, fastän det kan lämna lika stora sår hos barnet som om hon eller han skulle ha blivit direkt offer för våld.

Riitta Leskinens (1982) forskning ”Kuka kuulisi minua” baserar sig på intervjuer med barn på skyddshem. Det är en pro-gradu som är nästan 30 år gammal, men den är fortfarande relevant. Leskinens studie visar att barn kan väldigt öppet prata om våldet som de har upplevt hemma. Barnen berättade att våldet påverkade deras liv på många olika sätt och att de har rädslor angående våldet. Med hjälp av att stöda föräldrarna kan man säkerställa långtidiga effekter också med tanke på barnens liv. Barn utvecklas hela tiden och det är fast från vuxna hurdana förutsättningar denna utveckling får. I forskningen kom man fram till att man borde fästa mera uppmärksamhet vid barnens situation på skyddshemmet.

Leskinens (1982) undersökning är ganska gammal, men jag ansåg ändå att den är relevant för min studie. I hennes forskning kom det fram att barn kan öppet prata om våldet de har upplevt hemma och att man borde fästa mera uppmärksamhet vid barnens situation på skyddshemmen.

”Barn i skuggan av våldet” är en projektredovisning som författats av Inger Ekbohm och Åsa Landberg (2002). Målet med projektet har varit att utveckla och beskriva terapibetet med barn, som har sett när deras mamma har blivit misshandlad. De utsatta barnen har efter krisbearbetning och bedömning blivit erbjudna korttidsterapi i grupp. Syftet

med grupperna har varit att få barnen att beskriva och förstå de svåra händelserna, att minska ångesten och skammen samt att minska den kognitiva förvirringen hos barnen. I grupperna har mycket av bearbetningen skett i form av lek, men också öppna samtal om barnens erfarenheter har varit viktiga. Ekbom och Landberg menar att leken i gruppen hjälper barnet att få ge uttryck åt sina känslor och reaktioner. Dessutom poängteras det hur viktigt det är för barnen att de professionella känner till och delar barnens upplevelser. Det är även viktigt för de professionella att de kan tolka rätt små ledtrådar från det verkliga livet i barnens lek.

Jag har tagit med Ekboms och Landbergs (2002) redovisning i min studie för att i den beskrivs gruppverksamhet för barn som har varit vittne för familjevåld. I redovisningen tas olika metoder upp som man kan använda sig av i arbetet med de utsatta barnen.

3 KRIS OCH TRAUMA

Personer som söker sig till skyddshemmet är ofta i en kris och har traumatiska upplevelser och därför är det viktigt för socialhandedarna på skyddshemmet att veta hur krisen och traumat kan utvecklas och symptom som kan förekomma hos klienter som befinner sig i en kris. Med tanke på ett bra bemötande av barnen är det också viktigt att man som professionell känner till krisförloppet och hur barn kan påverkas av att bevittna våld, så att barnen kan känna sig trygga på skyddshemmet, med hjälp av de professionellas stöd.

3.1 Krisförloppet

Enligt Johan Cullberg (2006) har krisen fyra faser, nämligen chockfas, reaktionsfas, bearbetningsfas och nyorientering. Dessa faser är inte skilda från varandra och de kan vara invävd i varandra och ibland kan en fas helt och hållet saknas.

Chockfasen varar från ett kort ögonblick till några dygn. Då håller den krisdrabbade verkligheten på avstånd och kan inte ta in det skedda och bearbeta det. Ofta syns det inte utåt att någonting har hänt, men innerst inne är det ett kaos. Vissa kan under chockfasen börja bete sig hysteriskt, som till exempel skrika och riva, medan andra kan ligga helt tysta och stilla som om de skulle vara i en helt annan värld. Känslor som hat, maktlöshet, förtvivlan, överklighet, tomhet, kraftlöshet dominerar under denna fas. (Cullberg 2006:143–144)

Under reaktionsfasen brukar offret börja öppna ögonen för det som har skett. De drabbade frågar sig ofta frågan ”varför?” under denna fas. Många har också ofta orealistiska skuld känslor över det inträffade. (Cullberg 2006:144–145)

Chock- och reaktionsfasen bildar tillsammans den akuta krisen. För att det skall kunna kallas för en akut kris bör den inte pågå längre än fyra-sex veckor. (Cullberg 2006:144) Då man tänker på skyddshemsverksamheten är dessa två krisfaser alltså de mest aktuella, för att klienterna på skyddshemmet vistas ofta ganska korta stunder på skyddshemmet.

Bearbetningsfasen pågår ca ett halvt till ett år efter händelsen. Under denna fas börjar individen vända sig mot framtiden. Under den sista fasen, nyorienteringen, som givetvis inte har något slut, lever individen med händelsen som ett ärr, som aldrig kommer att försvinna, men som inte heller behöver hejda livet. (Cullberg 2006:152–154)

3.2 Trauma och traumatisk kris

En traumatisk händelse är en hotande situation för en individ som förorsakar en stark reaktion som stör det normala livet. Ett trauma kan ses som ett psykiskt eller fysiskt sår eller en skada. Då man upplever familjevåld handlar det ofta om en återkommande traumatisk händelse i en individs liv. (Holmberg 2000:17)

En traumatisk kris är ett psykiskt tillstånd där en extern situation hotar en individs existens, sociala säkerhet eller identitet. Då en individ befinner sig i en traumatisk kris hjälper ofta inte de vanliga överlevnadsstrategierna. Ofta behöver individen möta och bearbeta sina upplevelser för att klara av krisen. (Holmberg 2000:17)

Ett barn som har varit åskådare för familjevåld har upplevt en traumatisk händelse. Barnet behöver då hjälp för att barnet ses vara i ett akut eller ett längre varande kristillstånd. Familjevåld är ofta en återkommande traumatisk händelse för barnet. Då man som professionell bedömer barnets behov till hjälp skall man till exempel ta i beaktande familjevåldets intensitet och längd, barnets personlighet, barnets tidigare erfarenheter samt stödet från närmiljön. (Holmberg 2000:17)

Ofta undervärderar vuxna barn då man tänker på traumatiska händelser. Speciellt vuxna underskattar många gånger barns förmåga att iaktta och märka händelser. Föräldrar tror gång på gång att barnen inte till exempel hör deras gräl om nätterna och därför anser föräldrarna att man inte heller behöver hantera dessa saker med barnen. I själva verket är barnen ändå väldigt medvetna om saker som händer hemma. Barn undervärderas också ofta med tanke på barnens förmåga att förstå traumatiska händelser. Vuxna kan tänka att barnet inte kommer ihåg svåra händelser då hon eller han inte pratar om dem.

Det att barn inte pratar om dessa händelser, betyder inte att hon eller han inte skulle tänka på dem. Barn underskattas också ofta i förmågan att hantera chockerande händelser. I själva verket kan barn ofta behandla uppskakande händelser bättre än man som vuxen kan tänka sig. Då barn erbjuds optimala möjligheter för att hantera traumatiska händelser, återhämtar sig barn från det till och med ofta snabbare än vuxna. (Saari 2000:249–250)

3.3 Barnet som åskådare för familjevåld

Då barnet råkar ut för att bli åskådare för familjevåld räknas det till att barnet utsätts för psykiskt våld. Det psykiska våldet kan förorsaka liknande symptom hos offret som det fysiska våldet. Även det psykiska våldet kan traumatisera barnet på samma sätt som om barnet skulle själv utsättas för fysiskt våld. (Holmberg 2000:12)

Barn som upplever familjevåld har en ökad risk att få olika problem gällande emotionella och beteendemässiga ting. Till dessa hör till exempel depression, ångest, dålig skolförframgång, dålig självaktning och mardrömmar. Dessa utsatta barn lider ofta av samma emotionella och beteendemässiga problem, som barn som har blivit utsatta för miss-handel. (World Health Organization 2005:126)

4 HJÄLP OCH STÖD FÖR BARNET

4.1 Krishjälp

Barnet kan inte vänta – barnet heter Idag.

(Leskinen 1982:78)

Ett barn som har upplevt våld behöver alltid krishjälp till exempel i form av psykosocialt stöd. Krishjälp är så att säga första hjälp, som kan ha långvariga positiva effekter. Då barnet får uppmärksamhet och då man tar barnets erfarenheter och känslor på allvar förstår barnet att det är rätt att fråga efter hjälp samt att barnet inte behöver bära familjevåldets börda ensam. Första hjälpen hjälper också barnet att i fortsatta åtgärder lita på den hjälp de vuxna ger. (Holmberg 2000:20)

Mullander m.fl. (se Eriksson m.fl. 2008:188) urskiljer några nyckelfaktorer som kan hjälpa barn att handskas med sin situation. Det är nämligen viktigt att man lyssnar på barnen och att de blir tagna på allvar. Dessutom skall man informera barn om saker och ting som har hänt hemma. Barn skall också ha en möjlighet att vara aktivt involverade i att hitta lösningar på situationer och att ta beslut över saker. Detta kan ske till exempel genom olika kreativa metoder eller genom gruppverksamhet.

Ofta glömmar man ändå bort barnen då det handlar om familjevåld. Föräldrarna är inte ens alltid medvetna om vad barnen har sett och hört. Därför kan det hända att barnen blir ensamma med deras rysliga erfarenheter. (Holmberg 2000:20)

4.2 Bemötande av barnet

Då man arbetar med barn som har upplevt våld skall man ge barnet en möjlighet för samtal på tu man hand. Barnet vågar kanske inte tala om våldet på samma sätt då någon från familjen är närvarande. (Holmberg 2000:20)

Barn kan ofta ha svårt att ta familjevåldet till tals. Ofta försöker barn beskydda våldsförövaren eller tror att hon/han sviker sin familj om hon/han berättar om händelserna hemma. Barnet vill ofta ändå innerst inne att man blandar sig i våldet. Den professionella har som uppgift att ta våldet till tals med barnet och ge möjlighet för barnet att tala om sina traumatiska erfarenheter. I mån av möjlighet är det bra att få första kontakten med barnet så fort som möjligt efter våldssituationen. Då är nämligen barnets försvarsmekanismer på låg nivå och barnet är då ofta mer kapabelt att prata mer öppet om våldet. (Holmberg 2000:22)

Efter att ett barn har blivit utsatt för en traumatisk händelse och har fått den första kontakten med den professionella är det viktigt att barnet får vila ut. Barn behöver lugn och ro för att kunna bearbeta det som hänt med hjälp av lek och vardagliga sysslor i en trygg omgivning. (Holmberg 2000:23) Det är viktigt att man tror alltid på barnet då hon/han berättar om familjevåld och begär efter hjälp. Barn ljuger sällan om så allvarliga saker som våld och ifall barn ljuger är det sannolikt att barnet av andra orsaker behöver uppmärksamhet och hjälp. Det är också viktigt att klargöra för barnet att våldet aldrig är barnets fel. Ofta tror nämligen barnen att det är deras fel att föräldrarna strider. (Holmberg 2000:25)

Trygghet är väsentligt i allt jobb som görs med personer som har upplevt våld. Då man pratar med barnen om våldet bör man skapa en lugn och trygg situation, där man pratar om problemen och frågar rakt om saker. Detta gör man för att om barnet märker att den vuxna har svårt att tala om våldet, kan det hända att barnet inte heller vill prata om saker angående det. Då man jobbar med barn borde man reservera ett trevligt och lugnt rum, som man inte använder för lek. Ett skilt rum är viktigt för att barnet skall veta, då hon eller han går till rummet, att man kan bearbeta också svåra händelser där, som till exempel våld. (Ensi- ja turvakotienliitto 2006:70–73)

4.3 Arbetsmetoder

I detta avsnitt kommer jag att ta upp några arbetssätt som lämpar sig för barn som har upplevt våld hemma. Alla situationer är olika då det handlar om dessa utsatta barn, vil-

ket betyder att man skall kunna som professionell tillämpa olika arbetssätt så att de lämpar sig just för det barnet som man arbetar med.

Pesäpuu ry är en barnskyddsorganisation som upprätthåller ett landsomfattande center som är specialiserat på barnskyddet. Denna organisation producerar till exempel konkreta arbetsredskap till barnskyddsarbetet. Pesäpuu ry har som mål att främja barnperspektivet i barnskyddet. (Välilmaa 2008)

4.3.1 Sagor och sagotering

I barnsagor berättar man ofta om händelser från det verkliga livet. Då barn kan identifiera sig med sagofiguerna kan barnet lättare bearbeta sina egna erfarenheter och känslor. (Holmberg 2000:27) Med hjälp av sagor kan man alltså gå igenom barnens erfarenheter samt komma på olika lösningar till problemsituationer och igenkänna känslor och handskas med dem. Sagorna gynnar barnets fantasi och kreativitet och med hjälp av sagor kan man finna olika coping-strategier. Då man använder sig av sagor i arbetet kan man både använda sig av färdiga sagor och hitta på egna sagor. Som professionell kan man till exempel själv bygga upp en saga på basen av barnets erfarenheter. Man kan också göra en saga tillsammans med barnet med hjälp av sagoterings-metoden. (Ensi- ja turvakotien liitto 2006:78)

Doktor i pedagogik Hilikka Ylönen är redaktör för en sagosamling vid namn ”Satuviitta”. Denna samling med sagor är avsedd för vuxna som i sitt arbete kommer i kontakt med barn i utsatta livssituationer. Det är meningen att man läser sagorna som högläsning för barnet. I slutet av sagorna finns frågor, som man kan diskutera om efteråt. Det viktigaste är ändå kontakten den vuxna får med barnet under sagoäventyren. (Ylönen 2008:4-5)

Sagotering är en metod som har utvecklats i Finland. Tanken med denna metod är att barnen skall få sina röster hörda. Med hjälp av denna metod bearbetar barn sina tankar till en saga. Barnet får helt själv hitta på en saga som hon eller han vill berätta. (Karls-son 2003:9–10) Grundidén med sagoteringen är simpel. På plats finns en eller flera be-

rättare och en skrivare. Det enda materialet som behövs är papper och penna. Den vuxna börjar sagoteringen med att säga:

Berätta en saga, hurdan du vill.

Jag skriver upp den.

Och när den är färdig läser jag den för dig, så att du kan ändra på någonting ifall du vill. (Riihelä 2003:194)

Då man använder sig av sagotering får barnet ett bevis på att den vuxna är intresserad av det som barnet vill berätta. Barnet blir hört då hon eller han får själv berätta om de saker som hon eller han känner sig just då för att berätta om. Med hjälp av sagoteringen kan barnet känna sig delaktigt och betydelsefullt på grund av att barnet kan påverka situationer som berör henne eller honom. (Karlsson 2003:110)

Då det gäller sagotering är det viktigt att berättaren, i det här fallet barnet, får berätta om det som just då för tillfället är i tankarna, utan att någon kritiserar det. Det är viktigt att berättaren kan lita på det att det som hon eller han berättar är konfidentiellt och stannar mellan berättaren och skrivaren. Ordet saga i metoden sagotering gör att berättelsen kan vara en saga, alltså en påhittad berättelse. Detta gör att ingen kan säga att berättelsen är sann. Sagoteringen ger ändå en möjlighet att berätta om svåra saker med hjälp av en påhittad saga. (Karlsson 2010:137)

Sagoteringen har visat sig vara ett fungerande arbetsredskap för till exempel kuratorer, socialarbetare och familjearbetare. Sagotering är ett bra och fungerande sätt att lära känna barnet och dess familj samt att skapa ett förtroendefullt förhållande. Med tanke på utsatta barn är det speciellt viktigt att kunna skapa ett tillitsfullt förhållande, så att barnet kan komma till den professionella för att även berätta om svåra saker. (Karlsson 2010:192–194)

4.3.2 Bildkonst

Bildkonst är för de flesta barn en passlig arbetsmetod. Barnen kan med hjälp av bilder och målningar uttrycka sig själv och hitta ord till sina erfarenheter. Med hjälp av teck-

ningar kan man lättare hantera erfarenheter, känslor och funderingar. Då man använder sig av teckningar som en arbetsmetod lär man ofta känna barnet bättre. Dessutom kan man gå igenom våldssituationer och drömmar samt finna lösningar till situationer med hjälp av teckningar. (Ensi- ja turvakotien liitto 2006:78)

Bildkonst gör så att säga det som är osynligt till synligt. Då ett barn ritat eller målat reflekterar hon eller han alltid något av sig själv till sitt verk. Med hjälp av olika symboler får man distans till händelser och på grund av detta kan det vara lättare att hantera till och med svåra händelser på ett tryggare sätt. Med hjälp av bilder får tankarna och känslorna en mer konkret form. Då både barnet och den professionella ser bilden framför sig är det ofta lättare att prata om saker och ting gällande olika ämnen. En bild kan också uttrycka vissa saker bättre än enbart ord. (Keränen m.fl. 2001:108)

4.3.3 Samtalsbilder- och kort

En samtalsbild är enligt Merete Holmsen (2007:15) ”Ett visuellt uttryck som förmedlar en situation som möjliggör identifikation av ett tema och/eller väcker känslor hos betraktaren”. Med hjälp av samtalskort kan man gestalta barnets sociala förhållanden och hemsituationen, gå igenom erfarenheter och hitta ord till känslor och upplevelser (Ensi- ja turvakotien liitto 2006:78).

Att arbeta med hjälp av kort kan vara för vissa individer lättare än till exempel att rita själv bilder. Kort och bilder väcker minnen och får igång reaktioner som kanske inte skulle komma fram enbart med hjälp av tal. Det finns färdiga kort som man kan använda sig av i arbetet med barn, men man kan också använda sig till exempel av bilder som man klipp ut från tidningen. (Keränen m.fl. 2001:110). Pesäpuu Ry har till exempel lanserat samtalsbilder med björnar, för att underlätta diskussionerna med barnen. Björnkorten innehåller 50 kort, där björnar återspeglar olika känslor och personlighetsdrag. Man kan exempelvis använda sig av björn-korten som uppvärmning inför diskussion eller då samtalsämnena blir svåra eller obekväma. (Välivaara 2008)

4.3.4 Lek

Lek är egentligen ingen metod, för att lek är för barn ett naturligt sätt att lära sig saker på och ett sätt att utforska omgivningen. Med hjälp av leken lär man känna barnet bättre och man kan förstärka förhållandet till barnet. Dessutom kan barnet bearbeta känslor, prova på olika roller, slappna av och försöka finna nya lösningsmodeller med hjälp av lek. Leken kan både vara styrd eller fri. Ifall leken är styrd kan den professionella föreslå vissa redskap eller teman till leken. Om leken är fri får barnet själv fria händer gällande leken. Den professionella kan vara observant eller aktör i leken, beroende på situationen. Som professionell skall man vara ganska flexibel med tanke på vilka sätt eller roller man använder sig av i arbetet. (Ensi- ja turvakotienliitto 2006:76–80)

4.3.5 Trappan-modellen

Arbetsmodellen Trappan lanserades av socionom och psykoterapeut Inger Ekbom och psykolog och psykoterapeut Ami Arnell på 1990-talet i Sverige. Modellen har haft stor spridning i Sverige, men den har ännu inte använts så mycket i Finland (Mäntymaa 2010). Trappan är en modell som är utvecklad för personer som arbetar professionellt med barn som har upplevt våld i familjen. Denna arbetsmodell består av krissamtal i tre steg med barn som har bevittnat våld hemma. (Arnell & Ekbom 2010:5-6, Mäntymaa 2010)

Trappan modellen kan framställas som ett psykosocialt arbetssätt. I detta fall anser Arnell och Ekbom (2010) med psykosocialt arbete att man tar barnets dubbla verklighet i beaktande, vilket vill säga att man skall fästa uppmärksamhet både vid barnets yttre samhälleliga verklighet samt den inre personliga verkligheten. Detta betyder att man skall bedöma både barnets och hela familjens sociala och psykologiska situation. På grund av detta är det viktigt att barnets föräldrar också är med i arbetet med barnet, i mån av möjlighet. (Arnell & Ekbom 2010:46)

Motivationsarbete spelar också en stor roll i det psykosociala arbetet (Arnell & Ekbom 2010:46). Motivationsarbetet har sina grunder i den humanistiska psykologin. En positiv människosyn är en av grundvärderingarna i den humanistiska psykologin och såväl

även i motivationsarbetet. En positiv människosyn går ut på att man anser att det innerst inne i alla människor finns en kärna som är god. Inom motivationsarbetet utgår man från konstruktivitet, vilket betyder att man tror att ingen människa vill innerst inne göra illa åt sig själv eller andra medmänniskor. Enligt den positiva människosynen finns det inte några tröstlösa fall på grund av att man tror att alla har en positiv kärna. Detta betyder att alla människor då också har resurser som kan utvecklas. Denna grundtro om den positiva kärnan gör att motivationsarbetaren ger hela tiden ut positiva förväntningar på klienten vilket gör att klienten blir intygd om att det finns hopp för honom. (Revstedt 2007:1)

Arbetsmetoden Trappan består av tre steg, vilka alla innehåller flera samtal. Arbetet kräver även ett förarbete och ett efterarbete. Samtalen medför en process där det stegvis växer fram ett förtroende mellan barnet och den professionella. Barnet orkar och vill med tiden berätta mera om sina upplevelser och den professionella ställer frågor vid behov. (Arnell & Ekbohm 2010:48)

Det första steget i Trappan-modellen kallas för kontakt. Under detta steg skapar den professionella en god kontakt med barnet. För att barnet skall kunna berätta om sina upplevelser skall barnet känna sig tryggt i den professionellas sällskap. Det är därför viktigt att träffa barnet flera gånger vid behov. Det att det tar tid att få kontakt med barnet kan bero på barnets försvar mot sina minnen. Barnet skall få veta under samtalen varför man träffas och hurdana planerna är för de kommande träffarna. Då den professionella anser att barnet orkar berätta om våldet går man till följande steg. (Arnell & Ekbohm 2010:48, 55)

Det andra steget i modellen heter rekonstruktion. Tanken med detta steg är att den professionella återskapar de konkreta händelserna tillsammans med barnet. Detta gör man med hjälp av barnets berättelser och åtkomlig fakta. Barnet får hjälp med att berätta om det som har hänt hemma. Den professionella skall se till att barnet får möjlighet att försöka minnas så mycket som möjligt samt att barnet får hjälp med att berätta om de svåra händelserna. Olika material som till exempel lekmaterial och olika temabilder kan också användas under detta steg ifall barnet har svårt att uttrycka sig verbalt. Då den profess-

ionella har grundligt gått igenom händelserna med barnet avslutar man steg två. (Arnell & Ekbohm 2010:48, 60)

Det sista steget, steg tre, kallas för kunskap. Barnet skall under detta steg få information om olika reaktioner som traumatiska händelser kan åstadkomma hos människan. Det är viktigt att ge tillräckligt med tid för det sista steget. Barnet skall känna att arbetet har blivit genomfört. Som avslutning är det bra att den professionella sammanfattar allt som barnet och hon eller han har gjort tillsammans. Förrän samtalen avslutas skall barnet få information om vem hon/han kan kontakta vid behov av hjälp och stöd. Det kan vara bra att till exempel göra ett så kallat ”hjälpkort” tillsammans med barnet. På hjälpkortet skriver man några personers namn från barnets nätverk samt deras telefonnummer. (Arnell & Ekbohm 2010:48, 71)

4.3.6 Gruppverksamhet

Då det handlar om barn som har upplevt våld kan gruppverksamhet vara ett fungerande arbetssätt på skyddshem. Då man planerar en gruppverksamhet är det viktigt att fundera på personerna som den är avsedd för och vilka som är målen med gruppen. Om det är en terapeutisk grupp kan endast en person som har fått terapiutbildning fungera som ledare, men ifall gruppverksamheten inte har något terapeutiskt mål och den är psykoedukativ behövs ingen terapiutbildning. Med en psykoedukativ grupp menas att gruppen har ett pedagogiskt mål. Man strävar efter att lära gruppmedlemmarna vissa saker och olika tillvägagångssätt. Under varje träff har man ett tema som man går igenom och som verksamheten grundar sig på. (Keränen m.fl. 2001:126)

Grupperna kan vara öppna eller stängda. I de öppna grupperna kan man delta när man vill, vilket betyder att gruppmedlemmarna kan ändras hela tiden. Till de stängda grupperna väljer man medlemmar på förhand och de binder sig till att delta i gruppen under en viss tid. Gruppernas varaktighet kan växla mycket. Då det handlar om psykoedukativa grupper och grupper med aktiviteter är rekommendationen ofta att man har ca 10-12 träffar med en grupp. En träff varar i 1,5 – 2 timmar. Det är bra om platsen och tid-

punkten för träffarna är den samma, för att det hjälper gruppen att förbinda sig till gruppverksamheten. I barngrupper är 4-6 barn ett lämpligt antal deltagare. Det är också viktigt att ta barnens ålder i beaktande då man planerar gruppverksamhet för barn. Ålderskillnaden mellan deltagare skall inte vara för stor. Det är också bra om könsfördelningen är någorlunda jämn. (Keränen m.fl. 2001:126)

Gruppverksamheten består av tre delar, nämligen uppvärmning, aktivitet och debriefing. Gruppträffen börjar med uppvärmning. Uppvärmningen har som mål att fästa deltagarnas uppmärksamhet i nuet. Med hjälp av uppvärmning får man deltagarna att känna sig bekväma tillsammans och då blir de mer färdiga att ta itu med själva aktiviteten. Uppvärmningen kan vara diskussion gällande veckans händelser och aktuella saker eller så kan det handla om en fysisk övning, som till exempel en lek. Aktivitetsfasen innehåller aktivitet som berör temat den gången. Aktiviteten kan exempelvis vara skådespel, bildkonst eller spel. I debriefing fasen pratar man om tankar och känslor som aktiviteten väckte. (Keränen m.fl. 2001:127)

Att man diskuterar och handskas med saker i grupp kan ha flera fördelar. Grupper kan bryta barns uppfattade utanförskap och ge dem tillfälle att berätta om sina erfarenheter tillsammans med andra som har liknande erfarenheter. För de äldre barnen kan grupper vara särskilt viktiga, då kamratrelationer spelar en stor roll. (Eriksson m.fl. 2008:188) En annan fördel med gruppverksamhet är att man når flera barn på en och samma gång. I andra fall är målen med gruppverksamhet liknande som i individuellt arbete. Centralt är att man börjar tala om saker angående våldet, att man delar med sig av sina problem, att man känner igen olika känslor och kan handskas med dem, att man funderar ut lösningar med tanke på framtida problemsituationer och att man stärker barnens självkänsla. I bästa fall kompletterar grupp- och individuellverksamhet varandra. Med hjälp av den ena arbetsmetoden kan det nämligen komma fram nya sidor av barnet, som inte kommer fram med den andra metoden. (Forsberg 2000:46–47, 51)

5 METOD OCH MATERIAL

I detta kapitel tas metoden upp som använts i denna studie. Dessutom beskrivs genomförandet av den empiriska undersökningen, bearbetningen och analysen av materialet samt validitet, reliabilitet och generaliserbarhet samt etiska aspekter i detta kapitel. Avslutningsvis presenteras respondenterna för denna studie kort.

5.1 Metodval

Då man lägger upp en undersökning skall man fundera ut vilken undersökningsuppläggning som lämpar sig bäst för just den problemställning man själv skall jobba med. Man skall då bestämma vilken form av data, den kvalitativa eller den kvantitativa metoden, som lämpar sig bättre för studien. (Jacobsen 2007:46–47)

De kvalitativa metoderna bygger på ord medan de kvantitativa metoderna bygger på siffror. Då man gör en kvalitativ studie försöker man sätta sig in i den undersöktes situation och försöker se saker och ting från hennes eller hans synvinkel. Denna metod är alltså ofta ganska ostrukturerad. De kvantitativa metoderna är ofta extensiva, vilket betyder att de behandlar många enheter, och är relativt slutna, vilket betyder att forskaren på förhand har bestämt sig vilken information hon eller han vill ha. Ett vanligt sätt att samla in kvantitativ data är olika slags frågeformulär och enkäter. På detta sätt kan man undersöka en större population på en gång, medan man i en kvalitativ studie kan enbart undersöka en mindre del individer. Båda metoderna ha sina för- och nackdelar och de lämpar sig olika till olika frågor och problemställningar. (Jacobsen 2007:46–55)

De kvalitativa metoderna är öppna metoder som präglas av ett induktivt förhållningssätt till insamlingen av data. Som forskare skall man ha en öppen inställning och inga förutfattade meningar då man samlar in ny data. Strukturering av data sker först då man analyserar materialet. De kvalitativa metoderna präglas också av det att man går från empiri till teori. Detta betyder alltså att teorierna uppstår utifrån det som observeras och i och med det skapar empirin utgångspunkten för teorin. (Jacobsen 2007:48–49) Jag har gjort en kvalitativ undersökning på grund av att jag anser att den metoden lämpar sig bättre

för min forskning. Detta betyder att jag som forskare har försökt samla in data på ett så öppet sätt som möjligt och försökt styra det insamlade materialet så lite som möjligt.

Den kvalitativa metoden är nyttig då man har lite kunskap om ett visst ämne från tidigare. Ifall man också vill ha mycket information om några enheter och har en vilja att utveckla nya teorier och hypoteser är den kvalitativa metoden lämplig att använda sig av. (Jacobsen 2007:56–57)

En fördel med de kvalitativa metoderna är att man ofta får samlat in data som är informanternas riktiga förståelse av det verkliga livet, vilket vill säga att den kvalitativa metoden har hög intern validitet (Jacobsen 2007:51). En annan fördel med att arbeta utgående från en kvalitativ metod är att de är så flexibla. Då man som forskare får ny information kan man gå tillbaka och ändra på problemställningen under studiens gång. De kvalitativa metoderna är alltså interaktiva, vilket betyder att problemställningen kan ändras i takt med att forskaren får ny information. (Jacobsen 2007:50) De kvalitativa metoderna är dock tids- och resurskrävande, vilket betyder att man inte kan ha många informanter. På grund av detta kan det vara svårt att generalisera resultaten man får för att man endast har fått några informanternas åsikter och tankar om saker och ting. (Jacobsen 2007:51)

5.1.1 Datainsamlingsmetod

De vanligaste datainsamlingsmetoderna inom den kvalitativa metoden är öppna intervjuer, observationer och källstudier (Jacobsen 2007:92–97). Jag har utfört öppna intervjuer för att jag var intresserad av att höra individers upplevelser och tankar om saker och ting.

Öppna intervjuer karakteriseras av att undersökaren och informanten talar om ett tema. Vanligtvis gör man dessa intervjuer ansikte mot ansikte, men ibland kan intervjuerna också göras via telefon. Jag gjorde två av intervjuerna via telefon. Jacobsen (2007:100–101) menar att då man gör telefonintervjuer sparar man tid då man inte behöver flytta sig från ett ställe till en annan. Enligt Jacobsen är det ändå lättare att göra bättre och mer

öppna samtal under personliga intervjuer än under intervjuer via telefon. Telefonintervjuerna kan ändå ha en positiv sida med tanke på intervjuareffekten. Vid telefonintervjuer är risken nämligen mindre att man som undersökare skickar signaler åt informanten. Signalerna från undersökarens sida under personliga intervjuer kan göra att informanten svarar på frågorna på ett sätt som hon eller han antar att undersökaren är nöjd med. (2007:100–101)

Då man gör en intervju skriver undersökaren ner det som informanten säger och ofta kan undersökaren också använda sig av bandspelare som hjälpmedel (Jacobsen 2007:92–97). Bell (2006:165) menar att användning av bandspelare är lönsamt för att man som forskare skall kunna citera informanten rätt. Dessutom poängterar Bell (2006:165) att då man gör en innehållsanalys är det särskilt viktigt att man spelar in intervjuerna på grund av att man som forskare skall kunna lyssna på intervjuerna flera gånger för att kunna senare urskilja olika kategorier. Jag använde mig av bandspelare vid alla intervjuer, efter att jag först frågat lov av informanterna, Detta gjorde jag för att jag skulle kunna citera informanterna på ett korrekt sätt.

Graden av öppenhet växlar från intervju till intervju, men vanligtvis är den öppna intervjun strukturerad till en viss utsträckning. Jacobsen menar att den öppna intervjun inte skall vara så strukturerad att man på förhand har färdiga svarsalternativ åt informanten. I sådana fall skall man hellre välja en enkätundersökning. Det är inte heller bra om intervjun är helt ostrukturerad, för att samtalen då lätt kan spåra ut. (Jacobsen 2007:95–97) Jag beslöt mig för att göra så kallade semistrukturerade intervjuer, det vill säga intervjuer där jag som forskare hade gjort en färdig lista med teman som skall behandlas under intervjuerna, en intervjuguide (se Bilaga 4 och 5). Då man gör semistrukturerade intervjuer utgår man alltså från intervjuguiden, men man är ändå flexibel när det till exempel handlar om frågornas ordningsföljd (Denscombe 2009:234).

En stor fördel med intervjuer är att de är flexibla. Då man intervjuar en person kan man som forskare ställa följdfrågor och med hjälp av detta kan svaren fördjupas (Bell 2006:158). Enligt Denscombe är intervjuer också en bra metod för att man med dem får fram informantens åsikter, uppfattningar och prioriteringar. Under en intervju har informanten möjlighet att berätta och förklara sina synpunkter lättare än om informanten

svarar på till exempel en enkät. En nackdel med denna datainsamlingsmetod är den att den är ganska tidskrävande, vilket betyder att man inte kan undersöka så många enheter. Intervjuareffekten är också en annan nackdel som intervjuer kan medföra. Med intervjuareffekten menas att informantens uttalanden kan påverkas av forskarens identitet. Material från intervjuer grundar sig alltså på vad informanter säger, men man kan aldrig som forskare vara säker på vad informanten på riktigt tänker och gör. Vissa informanter kan exempelvis berätta det som de tror att forskaren vill veta och på så sätt försköna sanningen. (Denscombe 2009:267–269)

5.2 Urval av enheter

Enligt Jacobsen styrs urvalet av enheter utifrån syftet med studien. Valet av informanter är alltså beroende av den information forskaren vill få fram. Vidare framhäver Jacobsen att forskaren skall välja ut några kriterier som styr urvalet av enheterna. I denna studie handlar det om individer som deltar i intervjuerna. (Jacobsen 2007:122)

För att få väsentlig information till min undersökning har jag gjort ett urval på personer som jobbar på skyddshem. Jacobsen (2007:124) menar att man bra kan kombinera olika urvalsmetoder då man gör en undersökning. Jag valde att kombinera kriteriet för information samt bredd och variation. Kriteriet som Jacobsen kallar för information handlar om att man väljer ut enheter som man tror att kan ge mycket bra information samt som är positiva till att delta i undersökningen (Jacobsen 2007:123). Jag har med andra ord valt ut människor som jag antagit att kan ge viktig information med tanke på min studie, i detta fall personal som jobbar med barn på skyddshem. Föreståndarna på skyddshemmen jag kontaktade meddelade personalen om min studie och de som var intresserade för att delta i undersökningen kontaktade mig. Detta gjorde att personalen som var positivt inställda på att delta i undersökningen blev intervjuade. Med bredd och variation menar Jacobsen (2007:122–123) att man delar upp populationen i grupper och efter det gör ett slumpmässigt urval. Jag beslöt mig för att intervjua personal från två olika skyddshem.

5.3 Genomförande av den empiriska undersökningen

Det ursprungliga syftet med detta slutarbete var att undersöka hur barnen upplever tiden på skyddshemmet i Borgå samt hur barn påverkas av våld samt hur man kan stöda och hjälpa barn på skyddshem. Jag hade ursprungligen som mål att intervjua 3-5 barn i 5-12 års ålder som befann sig på skyddshemmet eller som hade varit på skyddshemmet under det senaste året. Dessutom hade jag tänkt intervjua personal som jobbar på skyddshem gällande hjälp och stöd som man kan erbjuda barn som har upplevt våld. Tanken var att intervjua 2-3 professionella, som komplement till barnintervjuerna.

Jag tog kontakt med förmannen för ett skyddshem i Södra Finland och presenterade ämnet för mitt arbete samt frågade om det är möjligt för mig att intervjua personal på skyddshemmet. Efter att jag hade fått ett jakande svar besökte jag skyddshemmet och vi diskuterade med förmannen hur vi skall gå tillväga angående min empiriska undersökning. Förmannen kontaktade personalen på skyddshemmet och berättade om min studie samt bad frivilliga informanter att ta kontakt med mig. Då gav hon också informationsbrev (se Bilaga 2 och 3) till informanterna. Jag intervjuade fyra från personalen på detta skyddshem. Intervjuerna genomfördes på skyddshemmet och tog i genomsnitt 20 minuter. Vi diskuterade kring frågorna i min intervjuguide (se Bilaga 4 och 5)

Jag ansökte om forskningslov av Borgå stad (se Bilaga 1) och efter att jag fick forskningslov skickade förmannen på Borgå skyddshem informationsbrev åt familjer som hade barn i 5-12 års ålder och som hade varit skyddshemsklienter under det senaste året. Endast en familj kontaktade mig, så jag beslöt mig för att slopa idén om att intervjua barn. Således har jag lämnat bort bilagan med detta brev från mitt arbete.

Jag träffade fyra personer från det ena skyddshemmet. Dessa intervjuer bandades in på bandspelare. Jag blev dock tvungen att ändra på syftet med min studie då jag inte fick tillräckligt med barninformanter. Istället lade jag till tre frågor till intervjuguiden för de professionella. Jag kontaktade de fyra informanterna som jag tidigare redan hade intervjuat och frågade om det är möjligt att jag ställer några tilläggsfrågor till dem. Den här gången intervjuade jag informanterna via telefon på grund av deras begäran. Dessa intervjuer tog ca 10 minuter var. Dessutom kontaktade jag förmannen på ett annat

skyddshem i Södra Finland och berättade om min studie samt frågade ifall de har personal som vill ställa upp för intervju. Två av personalen ställde upp för intervju via telefon på grund av ömsesidig tidsbrist. Totalt har jag intervjuat sex personer från två olika skyddshem. Båda av dessa skyddshem hör till Ensi- ja turvakotien liitto.

5.4 Bearbetning, analys och tolkning

Förrän jag började analysera intervjuerna transkriberade jag intervjuerna som jag hade bandat in. Jag skrev alltså rent alla intervjuer ord till ord på min dator. Transkriberingen av all intervjumaterial tog lång tid, men var viktigt med tanke på att jag senare skulle kunna analysera materialet. Denscombe (2009:260) poängterar också att transkriberingen väcker så att säga samtalet till liv igen och forskaren kommer på detta sätt närmare materialet igen.

Det finns flera olika sätt att analysera kvalitativ data. Man börjar dock all kvalitativ analys med att man samlar in data. Det finns tre olika kvalitativa metoder att analysera data på, nämligen innehållsanalys, narrativ analys och kontextuell analys. Kort sagt menar man med innehållsanalys att man delar in data i teman och kategorier och efter det försöker man hitta samband mellan dessa kategorier. Med narrativ analys menas att man studerar data som en berättelse. Man försöker förstå helheten genom att studera data som en kontinuerlig berättelse. I en kontextuell analys intar man olika aspekter och perspektiv i förhållande till data. Detta gör man för att få fram mångfalden och dessutom för att göra dolda sidor synliga hos data. (Jacobsen 2007:139–144)

Jag har gjort en innehållsanalys på data som jag har samlat in från intervjuerna. Jacobsen menar att då man gör en innehållsanalys skall man först söka efter kategorier som skapar en viss struktur i texten. Kategorierna har som mål att fånga upp de viktigaste teman som informanten har tagit upp. (Jacobsen 2007:139) Jag har valt att göra kategorier utgående från mina tre frågeställningar. Efter det skall man fylla kategorierna med citat från intervjuerna (Jacobsen 2007:139). Jag plockade alltså då ut citat från intervjuerna som hörde ihop med mina valda kategorier. Följande steg är enligt Jacobsen (2007:139) att man skall jämföra de olika intervjuerna med varandra. Då fäste jag alltså

märke till om det fanns skillnader och likheter mellan intervjuerna. Ifall situationen är den att det finns skillnader mellan intervjuerna går man tillbaka till texterna och försöker då hitta förklaringar till det vad det beror på att det skapades skillnader (Jacobsen 2007:139)

Då man har gjort en undersökning skall man göra en tolkning av resultaten man fått. Detta gör man för att alla resultat är mångtydiga. För att kunna tolka resultaten från en undersökning skall man placera resultaten i ett större sammanhang. Detta kan man göra på två sätt, nämligen genom att jämföra den egna undersökningen med andra undersökningar och genom att använda sig av teorier. Då man använder sig av teorier börjar man ofta lättare att förstå varför fenomenen är som de är. Dessa två sätt att tolka resultat nämligen, jämförelse och användning av teorier kompletterar varandra. (Jacobsen 2007 s. 294-296) Jag har använt mig av dessa båda sätt då jag tolkade mitt resultat. Jag jämförde alltså mitt resultat med andra undersökningar samt använde mig av teorier.

5.5 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

Det att man verifierar kvalitativ undersökning har en stor betydelse. Ifall man inte verifierar sin forskning saknar den trovärdighet. Enligt Silverman (se Denscombe 2009:378) är ”*trovärdigheten avgörande för all forskning, oavsett om den är kvalitativ eller kvantitativ till sin natur.*”

Med validitet i en studie menas att informationen är giltig (Holme & Solvang 1997:94). Med validitet menas alltså att man som forskare verkligen mäter det man har som avsikt att mäta. Man skall alltså kunna som forskare ange i vilken situation och för vilken population resultaten är giltiga. (Ejvegård 2003:70–75) Med tanke på studiens validitet har valet av datainsamlingsmetoden en stor betydelse. Då man väljer datainsamlingsmetoden för sin undersökning skall man fundera på om man uppnår syftet med undersökningen med hjälp av den metoden (Jacobsen 2007:46). Jag har flera gånger funderat på studiens syfte och frågeställningar under undersökningens gång för att säkra att jag kommer att få svar på mina frågeställningar med hjälp av den valda datainsamlingsmetoden.

Reliabilitet betyder att informationen i studien är pålitlig (Holme & Solvang 1997:94). Ifall en forskning har hög reliabilitet betyder det att man kan lita på forskningen (Jacobsen 2007:13). Jacobsen (2007:284) menar också att man kan öka reliabiliteten i en kvalitativ undersökning med att till exempel sträva efter som forskare att utsätta alla informanterna för samma stimuli under intervjuerna. Jag försökte mitt bästa att förhålla mig lika till alla informanterna. Med tanke på undersökningens reliabilitet är det också viktigt att lägga stor vikt vid kontexten då data samlas in samt det att man som forskare är noggrann under intervjuerna gällande till exempel anteckningar. Kontexteffekt betyder att platsen eller miljön där man samlar in information kan påverka den som man intervjuar (Jacobsen 2007:171). Jag intervjuade personalen från det ena skyddshemmet i skyddshemmets utrymmen för att göra intervjusituationen så bekväm och trygg som möjligt för informanterna. Dessutom försökte jag vara så uppmärksam och så noggrann som möjligt med anteckningar och det som informanterna berättade. Då man tänker på denna undersökning kan undersökningens reliabilitet påverkas av intervjuareffekten, som jag redan tidigare tog upp som en nackdel med intervjuer.

Det är svårare att mäta reliabilitet och validitet i en kvalitativ studie än i en kvantitativ studie på grund av att det är omöjligt att upprepa till exempel samma intervju, för att kvalitativa metoder är så kontextberoende. I kvalitativa studier bör man därför kunna beskriva att man har samlat in och bearbetat data på ett systematiskt och hederligt sätt. (Jacobsen 2007:174)

Med generaliserbarhet i en forskning menas att resultaten från undersökningen också kan betraktas i andra kontext som man inte har undersökt. Det är dock ofta svårt att säga om resultaten man kommit fram till i en kvalitativ undersökning skulle också stämma in i fall som inte har blivit undersökta. Då det handlar om kvalitativa metoder är syftet ändå inte att generalisera resultatet till en större population utan målet är snarare att begripa och fördjupa sig i ett visst ämne. (Jacobsen 2007:166–167) Avsikten med min studie är att fördjupa kunskaperna i arbetet med barnen på skyddshemmet, med tanke på resultaten jag får i min undersökning. Det är dock svårt att generalisera mina resultat på en större population för att jag har så få respondenter.

5.6 Etiska aspekter

Då man gör en undersökning skall man sätta stor vikt vid de etiska aspekterna, så att man inte kränker de personer som undersökningen berör. När man gör en empirisk undersökning skall man alltid ansöka om forskningslov via en etisk kommitté eller ett etiskt råd. Jag har ansökt om forskningslov via det etiska rådet i Arcada.

Det finns tre huvudsakliga etiska krav som en forskning skall försöka uppfylla, nämligen ”informerat samtycke, krav på skydd av privatlivet och krav på att bli korrekt återgiven.” (Jacobsen 2007:21). Informanten bör alltså få delta i undersökningen helt frivilligt och dessutom skall informanten veta alla möjligheter och risker som undersökningen medför. Personen som deltar i forskningen skall också ha rätt till sitt privatliv, det skall alltså inte vara möjligt att kunna identifiera den enskilda informanten utifrån data. Enligt Jacobsen (2007) skall man alltid fundera på hur känslig informationen är för informanten då man gör en undersökning. Typisk privat information är saker som berör hemmet eller familjen. Mer offentlig information är saker som handlar om arbetet. (Jacobsen 2007:22–24) Jag har bestämt mig för att göra expertintervjuer och frågat lov av informanterna att använda deras namn i min studie. Alla informanterna gav sitt tillstånd till detta. Jag beslöt mig ändå att inte avslöja på vilka skyddshem dessa informanter jobbar. Dessutom skall man försöka återge det som informanten sagt på ett fullständigt sätt. Detta betyder att man inte till exempel får förfälska data och resultat (Jacobsen 2007:26). Jag spelade in intervjuerna och transkriberade dem ord för ord för att kunna ordagrant återge vad som sades under intervjuerna.

5.7 Presentation av informanter

I detta stycke presenterar jag kort informanterna för denna studie. Jag fick alla informanternas godkännande att använda deras namn i min undersökning.

Heidi Kontkanen är utbildad socionom och jobbar som krisarbetare på ett skyddshem i Södra Finland. Hon har jobbat nu ca nio år på skyddshemmet och har även annan erfarenhet av att jobba inom barnskyddet.

Päivi Salmen är socialhandledare till sin utbildning och för tillfället jobbar hon som krisarbetare på ett skyddshem. Hon har jobbat inom krisarbete sedan år 1995. På skyddshemmet har hon varit i tio års tid.

Ulla Mattila är till sin grundutbildning barnskötare och jobbar som barnarbetare på ett skyddshem. Hon har gått på specifik utbildning för barnarbetare och hon har jobbat på skyddshem ända sen år 1991, det vill säga i 20 års tid.

Hannele Martikainen är till sin grundutbildning dagvårdare. Därefter har hon utbildat sig till socialpedagog och socionom. Hon har även utbildningar inom skapande terapi och en arbetsledarskolning. Hon har jobbat ca 20 år med familjer och 14 av dessa år i olika uppgifter inom barnskyddet. Hannele fungerar som servicehandledare inom öppenvården, en tredjedel av hennes arbete är barnarbete och hon är också med i mötesplats verksamhet och tar också emot klienter från den öppna vården på skyddshemmet.

Eija Keränen är utbildad psykolog och bildkonstterapeut. Hon har erfarenheter till exempel från att jobba med vuxna personer med psykisk ohälsa och som lärare i psykologi. De senaste 13 åren har hon jobbat på ett skyddshem.

Kaisa Dyhr är socialpedagog till sin grundutbildning. Hon har jobbat på skyddshem i ca tio års tid, som socialhandledare, ansvarig handledare och dessutom har hon gjort barnarbete vid sidan om handledarjobbet.

6 RESULTATREDOVISNING

I detta kapitel redovisar jag för resultaten från den empiriska undersökningen. Jag introducera svaren som jag fått av de sex personerna som jobbar på skyddshem. Jag hänvisar till informanternas förnamn i detta kapitel. Citaten har jag skrivit från talspråk till skriftspråk och tagit bort överflödiga upprepningar som inte har haft betydelse för innebörden. Dessutom har jag översatt alla intervjuer från finska till svenska.

6.1 Barnet som klient

Det huvudsakliga målet med arbetet på skyddshemmet med barn är enligt alla respondenter det att barnet blir sett och hört som en enskild individ. En annan viktig sak som två av respondenterna tar upp är att barnen skall känna sig trygga på skyddshemmet. Eija poängterar också att det är viktigt att barnet får egen tid och plats då hon eller han kan berätta om sina upplevelser på tu man hand med en vuxen:

*Man lyssnar på barnets erfarenheter och på samma sätt som vuxna får berätta om sina vålds-
upplevelser så reserverar man egen tid och plats för barnet så att de får berätta vad de har sett
och hört och upplevt och hur det har känts.. och tanken är just det att barnet är på tu man hand
med arbetaren.. där finns alltså inte andra familjemedlemmar på plats samtidigt.. för att då får
barnet berätta fritt om sina tankar utan att hon eller han får känslan av att någon kontrollerar
eller vaktar det som barnet säger..*

Heidi påpekar också hur viktigt arbetet med hela familjen är i sin helhet då man jobbar med barn som har upplevt våld hemma:

*Som helhet också såklart arbete med familjen.. att man skulle få våldet att sluta från familjen.. att man
skulle kunna bryta våldscirkeln..*

Med tanke på bemötande av dessa barn säger alla respondenter att det är viktigt att man uppmärksammar barnets åldersnivå. Man jobbar på olika sätt med barn i olika åldrar. Kaisa uttrycker det så här:

*Vi är på samma nivå med barnet.. att man kommer ihåg med en hur gammal människa vi har att göras
med..*

Tre av respondenterna nämner också att man skall prata med barnet om vad skyddshemmet är för en plats och varför barnet har kommit dit. Man skall också försöka bygga upp ett förtroendefullt och tryggt förhållande med barnet, anser fyra av respondenterna, så att barnet skall ha lättare att producera tal.

Alla respondenter anser att brist på tid och resurser är de största utmaningarna på skyddshem gällande personalens möjligheter att uppmärksamma barnen. Krisarbetarna poängterar dessutom att de har mindre tid med barnen på grund av att vuxenklienterna för en stor del av deras tid. Barnarbetaren och psykologen har möjlighet att bättre ordna tid för barnen, men till exempel på kvällar och veckoslut finns det bara krisarbetare på plats påpekar Päivi. Heidi poängterar ändå att fast det inte finns mycket tid så kan man uppmärksamma barnen i vardagen:

Det behöver inte alltid vara en sådan där arrangerad diskussion.. nu uppstår det ju helt spontant situationer i vardagen.. att dom får positiv uppmärksamhet i riktigt vardagliga saker.. så det är ju en sak som man kan kanske korrigera i dessa bråda situationer..

Barn från invandrarfamiljer som inte kan de vanligaste språken och barn som är på skyddshemmet bara under några dygn kan också lätt bli utan uppmärksamhet enligt Eija. En utmaning enligt Ulla kan också vara det att den professionella inte är tillräckligt modig i mötet med barnet:

Ibland är professionella ömtåliga med barn.. speciellt nya arbetare.. man kan också tala med barn och ta modigt kontakt med barnet.. det behövs mod för att möta barnet och lyssna på vad hon/han har att säga och ta emot det.. barnets nöd berör ofta en ännu mera än den vuxnas nöd..

Det hur barnen förhåller sig till att prata om sina upplevelser är helt individuellt enligt alla respondenter. Barn brukar oftast ändå börja tala om sina upplevelser bara man ger tid åt dem och skapar ett tryggt förhållande till dem menar alla informanterna. Hannele säger så här:

Då man har reserverat tid och plats för barnet och passliga redskap till arbetet så går barnet igenom händelserna.. så finns det ju såklart skilt situationer då barnet är så traumatiserat att hon/han inte ännu alls kan prata om saken..

Orsakerna till våldet, barnets erfarenheter av våldet och barnets karaktär har mycket att göra med hur barnen öppnar sig om våldet poängterar Kaisa. Andra saker som påverkar det hur lätt barnen talar om sina upplevelser är till exempel det hur mycket barnet egentligen har sett av våldet och hur utvecklad barnet är med tanke på de kognitiva funktionerna samt hurudant språkförråd barnet har, menar Ulla.

6.2 Arbetssätt med barn på skyddshem

Lek och bildkonst är två arbetssätt som alla respondenter säger att de använder sig mycket av i sitt arbete med barn. Andra kreativa arbetsmetoder som respondenterna tar fram är till exempel bilder, olika spel, sagor och musik. Hannele poängterar att det är helt fast från den professionella vad man använder sig av för sätt att jobba med:

Det är en vid skala som man kan använda sig av.. den egna fantasin är bara som gräns..

Eija är inne på samma linje och säger ytterligare så här om den professionellas sätt att arbeta med barn:

Tanken är den att vi strävar efter att arbeta så barnorienterat som möjligt.. alltså det sätt som är ett naturligt sätt för barnet att uttrycka sig på.. så det är det som vi gör..

Krisarbetarna poängterar att deras jobb handlar mera om att leva i vardagen med barnen. De har inte på samma sätt tid att sätta ner sig med barnen och koncentrera sig enbart på dem. Heidi berättar till exempel att hon ofta brukar prata med barnen då barnen leker eller ritar. Båda krisarbetarna framhäver att man ser och hör mycket då man sysslar med vardagliga saker med barnen. Heidi menar också att det är viktigt att barnen får leva så att säga en normal vardag på skyddshemmet:

Det är mera det där att leva i vardagen, vilket jag inte tycker att är alls mer obetydligt.. man märker det att de på sätt och vis njuter också av det att de får leva så att säga en normal vardag här på skyddshemmet och att de får positiv uppmärksamhet..

Barnen har ofta lättare att tala och berätta om sina erfarenheter då de samtidigt har sysselsättning menar Eija. Samtalsämnen behöver inte heller alltid handla om våld. Det att barnet har något att göra samtidigt då man diskuterar med barnet är ofta avkopplande för barnet. Eija poängterar också hur viktigt arbetet med barnets föräldrar är:

En viktig del av barnarbete är arbete med föräldrar.. man kan ju inte hjälpa barnet utan att hjälpa en förälder.. föräldern behöver också hjälp och föräldern behöver det att hennes/hans ögon öppnas för barnets nöd..

Eija berättar vidare att:

Föräldrar vet sällan hur mycket barnet har sett och hört och upplevt. Föräldrarna tror ofta att barnet bara vet någonting, men oftast vet barnen nästan allt som har hänt.. nu lyssnar barnen i smyg eller följer med på något sätt situationen, så det är viktigt att föräldrarna får den här informationen att barnen är medvetna om vad som har hänt och så är det viktigt att hjälpa föräldrar att hjälpa barnet.. man kan ge råd åt föräldrar hur man kan ta saker till tals med barnet och vad de kan göra för att barnet skall börja må bättre där hemma..

På båda skyddshemmen har de också nu och då gruppverksamhet för barn. Ulla berättar att de använder sig till exempel mycket av tovning i dessa grupper:

Vi har till exempel tovat sådana här figurer, som vi senare gör en historia åt.. alla gör en egen historia.. vi har ett mönster hur man gör den här historien.. figuren som är gjord är historiens huvudfigur.. att om vi till exempel riktar den till exempel till framtiden.. att vad figuren önskar, så då kommer det ofta också fram barnets önskan.. och på det här sättet kan vi bearbeta dessa saker..

Då som intervjuerna ägde rum pågick det på det ena skyddshemmet en grupp för barn där man strävade efter gemenskap. Man hanterade alltså inte begreppet våld direkt, utan man försökte hitta på någon trevlig sysselsättning för barnklienterna och skapa gemenskap mellan dessa barn, förklarar Kaisa.

Att använda sig av olika kreativa metoder i arbetet med barn på skyddshem anser alla respondenter att är lönsamt. Päivi uttrycker det så här:

Man kommer ganska långt med dom.. då det handlar om att bearbeta saker, att väcka förtroende och att diskutera..

Då man väljer arbetsmetod är det viktigt att man iakttar barnets ålder, personlighet och intressen, påpekar respondenterna. Ofta leker och ritat man vid sidan om diskussionerna med de mindre barnen och diskuterar mera med de större barnen, säger Eija. Hon använder nog också mycket olika kreativa metoder med de större barnen på grund av att hon anser att man får en bättre uppfattning angående barnens erfarenheter då man anknuter uppgifter och aktiviteter till tal. Alla respondenterna säger att de låter ofta barnen själv välja från olika alternativ vilken metod de vill använda. Eija säger så här:

Jag låter ibland barnet själv välja från olika metoder vad hon/han vill göra.. barnet väljer det som tilltalar henne/honom mest.. olika barn tycker om olika metoder..

Då det gäller val av arbetsmetod skall man alltid sträva efter att barnet får bästa möjliga nytta av sättet man hanterat och bearbetat saker på. Den professionella skall kunna bedöma hur en viss metod passar för ett visst barn, påpekar respondenterna. Ulla säger att den vuxna skall kunna sluta och kanske prova på en ny metod ifall hon/han märker att metoden inte passar för barnet. Hannele framhäver också hur viktig den professionellas roll är:

Det är på ett sätt på vuxnas ansvar att man inte går över barnets gränser och att man inte gör saker i någon riktning.. att man låter barnet berätta så mycket som hon/han klarar av att berätta den gången..

Också Kaisa är inne på samma linje:

Alltid finns ju faran att man går lite för långt så att säga.. men då spelar igen vår yrkeskunskap och yrkeserfarenhet roll att hur långt man kan i begrundan och i arbetet med barnet gå så att det inte skadar barnet eller traumatiserar barnet mera..

Då det handlar om hurdana resultat respondenterna har fått med olika metoder anser Hannele att olika kreativa metoder är bra att använda. Då man använder sig av dessa metoder i arbetet så får barnet distans till våldet och det är även tryggare att hantera skrämmande saker med hjälp av olika kreativa metoder.

Eija berättar att hon har märkt att speciellt med barn under skolåldern och barn i lågstadietiden är bildkonst en bra metod. Att rita är naturligt för barn och alla barn ritat iallafall någonting i något skede. Barnets erfarenheter kommer då närmare och blir klarare

än med att bara berätta. Eija menar att då ett barn berättar om sina erfarenheter kan det vara en kort berättelse medan många saker blir ofta mycket klarare då barnen ritar en bild om sina erfarenheter.

Eija säger vidare att lek är också en bra metod att använda sig av med de flesta av de yngre barnen:

Om det är ett litet barn som också i andra fall leker alltid, så nu upprepas och reflekteras barnets erfarenheter på något sätt i leken.. för vart annanstans ifrån skulle barnet få stoff till leken och till det vad hon/han gör än från det vad hon/han har själv upplevt..

Krisarbetarna menar att då man har skapat ett tryggt förhållande till barnet får man bättre resultat med tanke på barnets progression på skyddshemmet. Heidi menar att då barnet börjar lita på den professionella börjar hon/han lättare tala om sina erfarenheter:

Med barn får man säkert på bästa sätt resultat med det att man med tiden lär känna dem., med att till exempel rita och vara med barnen och med att göra samma saker som barnen gör.. via vardagen börjar man sedan få resultat då barnet börjar lita på en och producera tal..

Päivi anser att den bästa metoden man använder sig av i arbetet med barn är att man tar barnet nära sig och lugnar ner situationen och ger den tid åt barnet som hon/han behöver. Vidare säger hon att den vuxnas närhet och jämbördighet i diskussionerna med barnen är viktigt, men att då det behövs skall den professionella också kunna ta ställning till saker och ting.

Alla respondenterna menar att barnen har helt olika intressen och att det är helt individuellt vad barnen tycker om för metoder. Tre av respondenterna menar ändå att lek och bildkonst är metoder som de flesta tycker om. Kaisa säger att det att man över huvud taget gör något med händerna samtidigt som man pratar tilltalar ofta barnen.

Alla respondenterna säger att de önskar att de kan erbjuda barnen en trygg atmosfär på skyddshemmet. Det är viktigt att erbjuda barnen närvaro av en tillförlitlig vuxen och signalera åt barnet att hon/han är viktig. Barnet skall bli sett, hört och bemött som sig

själv. Heidi nämner också att det är viktigt att barnet får tillräckligt med information av de professionella då hon/han kommer till skyddshemmet:

Jag önskar att jag redan då familjen kommer till skyddshemmet kan lugna ner familjesituationen och förklara åt barnet tillräckligt tydligt att situationen inte är barnets fel och vart de har kommit, vad ett skyddshem är och att våld är fel.. och såklart det att man skapar en trygg atmosfär här på skyddshemmet med dom här vardagliga sätten..

Eija poängterar också hur viktigt det är för barnet att få tid med en vuxen:

Det verkar vara viktigt den där tiden tillsammans med en vuxen.. det är inte på något sätt vanligt att barn får överhuvudtaget ens tid med en vuxen, då de skulle vilja.. det att barn får den här tiden gör att barnet känner sig värdefullt och att det har en betydelse vad de säger.. tanken är alltså att barnet börjar må bättre då hon/han kan dela sina bekymmer med någon och att hon/han vet att hela familjen får hjälp till våldet..

6.3 Betydelsen av skyddshem för barn

Skyddshemmet har en väldigt stor betydelse i barnens liv enligt alla respondenter. Enligt Heidi kan skyddshemmet ändra barnets liv drastiskt:

Det kan ändra barnets liv massor och kan vara i den situationen det enda stället som skapar trygghets-känsla hos barnet och att de får uppleva trygg tillvaro.. att dess betydelse är viktig och kan vara väldigt betydelsefull på längre sikt..

Också Kaisa tycker att skyddshemmet har en viktig betydelse i barnens liv med tanke på framtiden:

När man tänker på vad som skulle kunna hända med många familjer om de inte skulle komma hit.. här bryts våldsspiralen av... våldet fortsätter inte och man får inte våldsupplevelser, så det har långtgående effekter.. så det kan rädda barnet på sätt och vis..

På skyddshemmet behöver man inte vara rädd, det finns andra på skyddshemmet som är i samma situation och föräldrar är ofta lugnare på skyddshem säger Päivi. Enligt Päivi är det också viktigt att man förmedlar barnen på skyddshemmet att man kan ändra på saker, man kan prata om saker och man kan utreda saker.

Skyddshemmet är en plats där varje barn blir bemött. Hannele menar att barnen på skyddshem har en unik möjlighet att prata om våldet och ifall barnet behöver fortsatt stöd så handleder personalen på skyddshemmen klienterna till andra tjänster efter skyddshemsperioden:

Varje barn blir ändå bemött.. våldet är som fenomen sådant att det lätt i dagvården och hälsovården går förbi att ingen frågar nödvändigtvis aldrig något angående detta ämne av barnet.. att med tanke på det är skyddshemmet en unik plats där man kan prata om det och också det att vi nog tänker här ifall barnet behöver fortsatt stöd då hon/han får bort härifrån, så då handleder vi honom/henne till andra tjänster..

7 ANALYS

I detta kapitel analyserar jag intervjuerna som jag har gjort. Jag utgår från central teori för detta arbete och jag har som mål att knyta ihop teori och tidigare forskning med resultaten som jag fått från min undersökning.

7.1 Ett barn som skyddshemsklient

Resultatet från min undersökning visar att det är viktigt att individuellt uppmärksamma alla barn som kommer till skyddshemmet. Alla barn skall bli sedda och hörda. Holmberg (2000) menar att ett barn som har varit åskådare för familjevåld har upplevt en traumatisk händelse. Barnet är i behov av hjälp för att barnet ses vara i ett akut eller ett längre varande kristillstånd. Familjevåld är ofta en periodisk traumatisk händelse för barnet. Enligt Holmberg behöver barn som upplevt våld alltid krishjälp. Vidare poängterar Holmberg att då barnet blir uppmärksammat och då barnet känner att hans eller hennes erfarenheter och känslor tas på allvar förstår barnet att det är rätt att fråga efter hjälp och barnet kommer också oftare att lita på vuxna i fortsättningen på grund av krishjälpen som barnet fått. Holmbergs åsikter stödjer alltså mitt resultat.

Leskinens (1982) studie pekar på att barn kan väldigt öppet prata om våldet som de har upplevt hemma. Barnen berättade att våldet berörde deras liv på många olika sätt och att de har rädslor beträffande våldet. Enligt Janson och Almqvist (2000) fästs bara en liten del av uppmärksamheten på barn som varit vittne till våld. De menar att orsaken till den svaga uppmärksamheten troligtvis är den att barn inte självmant berättar om sina erfarenheter. Enligt Holmberg (2000) skall man ge barn som upplevt våld tillfällen att prata om saker på tu man hand med en professionell. Detta skall man göra på grund av att barn ofta har lättare att prata om våldet då ingen familjemedlem är närvarande. Holmberg poängterar vidare att barn ofta kan ha svårigheter att ta familjevåldet till tals. Barn försöker nämligen ofta beskydda familjemedlemmen som har utövat våld eller så kan barnet tro att hon/han bedrar sin familj ifall hon/han berättar om händelserna hemma för någon. Ändå vill barn ofta innerst inne att man blandar sig i våldet. Den professionellas uppgift blir att ta våldet till tals med barnet och ge tillfälle till barnet att tala om sina er-

farenheter menar Holmberg. Mitt resultat visar också att det är viktigt att barnen får egen tid och plats för att berätta om sina upplevelser till en vuxen utan att där är andra familjemedlemmar på plats. Då får barnet en möjlighet att berätta fritt om sina tankar utan att få en känsla av att någon kontrollerar eller bevakar det som barnet säger.

Hur barn förhåller sig till att prata om sina erfarenheter är helt individuellt enligt resultatet jag fått. Resultatet visar ändå på att barn ofta brukar börja tala om sina erfarenheter då man ger tid åt dem och skapar ett tryggt förhållande till dem. Resultatet som jag fick av informanterna motsvarar Ensi- ja turvakotien liittos (2006) uttalande om hur väsentligt trygghet är i arbetet med personer som har upplevt våld. Enligt Ensi- ja turvakotien liitto (2006) skall man nämligen skapa en lugn och trygg atmosfär då man pratar om de svåra händelserna med barnet. Det är viktigt att man reserverar ett lugnt rum som inte används för lek då man samtalar med barnen. Detta skall man göra för att barnen skall veta att då man går in i det specifika rummet så kan man bearbeta även svåra händelser där. Det kom också fram i mitt resultat att om man ger tid och plats för barnet och man använder sig av lämpliga redskap i arbetet så börjar barn ofta gå igenom händelserna. Det finns ändå också situationer då barn är så traumatiserade att de inte kan prata om saker. Det kom tydligt fram i resultatet att då man bygger upp ett förtroendefullt och tryggt förhållande till barnet har barnet ofta lättare att börja producera tal.

Holmberg (2000) anser att då man som professionell uppskattar barnets behov av hjälp skall man ta i beaktande familjevåldets intensitet och varaktighet, barnets karaktär, barnets tidigare erfarenheter samt stödet från närmiljön. Det hur barnen pratar om våldet har igen mycket att göra med orsakerna till våldet, barnets erfarenheter av våldet och barnets karaktär visar mitt resultat. Barnets utvecklingsnivå både kognitivt och verbalt samt det hur mycket barnet egentligen har sett av våldet påverkar det hur lätt barnen talar om sina erfarenheter.

Efter att barnet som har upplevt familjevåld har fått den första kontakten med den professionella är det viktigt att barnet får vila ut menar Holmberg (2000). Barn behöver lugn och ro för att kunna behandla det som hänt med hjälp av lek och vardagliga sysslor i en trygg omgivning.

Med tanke på mitt resultat anses brist på tid och resurser vara de största utmaningarna på skyddshem då det gäller personalens möjligheter att uppmärksamma barnen. Det kom ändå fram i resultatet att fast det inte finns mycket tid så kan man uppmärksamma barnen i vardagen. Det behöver inte nämligen alltid vara en arrangerad diskussion med barnet, utan det uppstår spontant situationer i vardagen. Det är viktigt att barnen får positiv uppmärksamhet även i vardagliga saker visar mitt resultat.

7.2 Arbetssätt som personalen använder sig av i arbetet med barn på skyddshem

Ofta glömmar man bort barnen då det handlar om familjevåld menar Holmberg (2000). Föräldrarna är inte alltid medvetna om vad barnen har sett och hört där hemma. Därför kan det hända att barnen blir ensamma med deras erfarenheter. Mitt resultat påminner om Holmbergs då det kom fram att föräldrar sällan vet hur mycket barnen egentligen har sett och hört. Ofta tror föräldrar att barnen vet bara någonting smått, men oftast vet barnet nästan allt som har hänt hemma. I mitt resultat poängteras det hur viktigt det är att föräldrarna får information om att barnen ofta är väldigt medvetna om saker som händer hemma. På detta sätt kan man bättre hjälpa föräldrarna att hjälpa barnen. Mitt resultat visar att man inte kan hjälpa barnet utan att man hjälper föräldrarna. Arbetet med föräldrarna är en viktig del av barnarbetet. Mitt resultat bekräftas av Leskinens (1982) studie då hon menar att då man hjälper föräldrarna kan man säkra långtidiga effekter också på tanke på barnens liv.

Resultatet visar att det är lönsamt att använda kreativa metoder i arbetet med barn på skyddshemmet. Enligt Ruusunen (2005) gör man med hjälp av kreativa metoder saker synligare. Då ämnet har fått en verbal eller visuell form kan man ofta lättare prata om ämnet och skapa nya berättelser. Ruusunen menar att man bra kan använda sig av olika sorter av kreativa metoder i det socialpedagogiska arbetet.

Eskonen (2005) framhäver att barnen kan berätta på många olika sätt om sina våldsupplevelser. Man kan enligt henne urskilja rakt berättande, berättande som stöder sig på nonverbal kommunikation samt berättande som utnyttjar fantasin. Rakt berättande om-

fattar ofta beskrivandet av konkreta detaljer. I berättandet som stöder sig på den nonverbala kommunikationen tar man hjälp av nonverbala aktiviteter som till exempel bildkonst. I berättandet som utnyttjar fantasin kan man använda sig av sagor och lek för att förmedla sina tankar. I mitt resultat kom det fram att personalen på skyddshemmen använder sig av metoder som stöder alla dessa tre sätt för barnen att berätta om sina upplevelser. Mitt resultat visar att personalen använder sig av bildkonst, sagor och lek i arbetet med barnen, för att barnen skall ha lättare att tala om sina erfarenheter. Ofta diskuterar man mera rakt med de större barnen, medan man till exempel ritar och leker mera med de mindre barnen.

Mitt resultat visar på att man kommer ganska långt med dessa kreativa metoder, speciellt då det handlar om att bearbeta saker, att väcka förtroende och att diskutera om saker. Då man använder sig av dessa arbetsätt får barnet avstånd till våldet och det är även tryggare att handskas med skrämmande saker med hjälp av olika kreativa metoder. Dessutom visar resultatet att barnen ofta har lättare att tala och berätta om sina erfarenheter då de samtidigt har sysselsättning. Samtalsämnen behöver inte alltid heller handla om våld. Då barnet har något att göra samtidigt då man samtalar med barnet har barnet ofta lättare att slappna av. Resultatet påminner om Ruusunens (2005) åsikter om kreativa metoder. Enligt Ruusunen har nämligen barnen ofta lättare att ge uttryck åt sina känslor och tala om sina rädslor och bekymmer med hjälp av kreativa metoder. Man försöker också sporra barnen att söka hjälp och mod, vilket förhoppningsvis leder till att barnen omvandlas från passiva offer till aktiva aktörer i sitt eget liv. Ruusunen anser även att det är viktigt att barn blir bekanta med olika metoder för att hitta dess krafter.

Lek och bildkonst är två metoder som alla respondenter menar att de använder sig mycket av i sitt arbete med barn på skyddshem. Andra kreativa metoder som respondenterna tar fram är till exempel bilder, olika spel, sagor och musik.

Resultatet visar att speciellt lek är en bra metod att använda sig av med de flesta av de yngre barnen. Enligt Ensi- ja turvakotienliitto (2006) är lek egentligen ingen metod, utan ett naturligt sätt för barnen att lära sig saker på och undersöka omvärlden. Med hjälp av lek lär man känna barnet bättre och dessutom förstärka förhållandet till barnet. Barnet kan också bearbeta känslor, prova på olika roller och slappna av med hjälp av

lek. Eskonen (2005) poängterar att barn ofta genom lek förmedlar sina tankar. Barnens egna upplevelser avspeglas i det som händer i fantasiberättelsen. Mitt resultat visar att då det handlar om mindre barn som annars också leker mycket, så upprepas och reflekteras barnets erfarenheter på något sätt i leken. Barnet får materialet till leken från sina egna upplevelser.

Mitt resultat visar även på att bildkonst är en bra metod speciellt för barn under skolåldern och barn i lågstadieåldern. Eskonen (2005) menar att bildkonst kan ge en form åt ämnen som barnen annars har svårt att tala om. Ensi- ja turvakotien liitto (2006) menar också att bildkonst är en metod som är lämplig för de flesta barnen. Med hjälp av teckningar kan barn ofta uttrycka sig själv bättre samt hitta ord till sina erfarenheter. Dessutom kan barn ofta gå igenom våldssituationer samt finna olika lösningar till situationer med hjälp av teckningar. Mitt resultat påminner om Eskonen och Ensi- ja turvakotien liittos ståndpunkter. I mitt resultat kom det nämligen fram att bildkonst är ett naturligt sätt för barn att handskas med saker och att alla barn ritar iallafall någonting i något skede. Barnets erfarenheter blir klarare då barnet ritar än då barnet bara berättar om händelserna. Då ett barn berättar muntligt om sina erfarenheter blir det ofta en kort berättelse men då barnet ritar om sina erfarenheter blir sakerna ofta mycket klarare.

Enligt Keränen m.fl. (2001) kan gruppverksamhet vara ett fungerande arbetssätt på skyddshem för barns som har upplevt våld hemma. Då det handlar om en psykoedukativ grupp har gruppen ett pedagogiskt mål. Man strävar efter att lära gruppmedlemmarna somliga saker och olika handlingssätt. Gruppverksamheten består av uppvärmning, aktivitet och debriefing. I resultatet kom det fram att man bra kan använda sig av tovning i grupper. Tovningen har alltså fungerat som aktivitet i grupperna. Man kan till exempel tova figurer som man gör en historia åt. Barnen har till exempel berättat om figurens önskemål för framtiden och då har det ofta samtidigt kommit fram barnens egna önskemål och på det sättet kan man sen börja bearbeta dessa saker. Ekbom och Landberg (2002) poängterar att lek är också en bra metod i grupper. Enligt dem hjälper leken barnet att uttrycka sina känslor och reaktioner.

Det framkom i mitt resultat att det är helt fast från den professionella vad man använder sig av för metoder då man jobbar med barn på skyddshem. Det är en väldigt vid skala av

metoder som man kan använda sig av. Då det gäller val av arbetsmetod skall man alltid ändå sträva efter att barnet får den bästa möjliga nyttan av sättet man hanterar och bearbetar saker på. Den professionella skall kunna bedöma hur en viss metod passar för ett visst barn, påpekar respondenterna. Då man väljer arbetsmetod är det alltså viktigt att man iakttar barnets ålder, personlighet och intressen framhäver respondenterna. Tanken med arbetet med barnen på skyddshemmet är den att arbetet är så barnorienterat som möjligt. Man skall sträva efter att jobba på det sättet som är ett naturligt sätt för barnen att uttrycka sig på. Alla respondenterna önskar att de kan erbjuda barnen en trygg atmosfär på skyddshemmet. Det är viktigt att erbjuda barnen närvaro av en pålitlig vuxen och signalera åt barnet att hon eller han är viktig. Barnet skall bli sett, hört och bemött som sig själv.

7.3 Personalens upplevelser kring skyddshemmets betydelse för barn

I Leskinens (1982) forskning kom man fram till att man borde fästa mera uppmärksamhet vid barnens situation på skyddshemmen. Enligt respondenterna har skyddshemmet ändå en väldigt stor betydelse i barnens liv. Skyddshemmet kan vara i en viss situation det enda stället för barnet som skapar trygghetskänsla. Skyddshemmets betydelse är viktig och kan vara väldigt betydelsefullt med tanke på barnens framtid. På skyddshemmet bryts våldsspiralen och klienterna får inte flera våldsupplevelser.

Resultatet visar att man inte behöver vara rädd på skyddshemmet och att det finns andra som är i samma situation där. Dessutom är föräldrarna också ofta lugnare på skyddshemmet. En viktig sak är att man förmedlar barnen på skyddshemmet om att man kan förändra saker, man kan samtala om saker och man kan utreda saker.

Skyddshemmet är en plats där varje barn blir bemött säger respondenterna. Barnen som befinner sig på ett skyddshem har ett unikt tillfälle att prata om våldet. Om barnet behöver fortsatt stöd så vägleder personalen på skyddshemmen barnet till andra tjänster efter skyddshemsperioden.

8 AVSLUTANDE DISKUSSION

Detta kapitel innefattar diskussion kring resultatet jag fick samt metoden jag använde mig av i min undersökning. Dessutom kommer jag att ta upp mina tankar kring själva arbetsprocessen och ge förslag till fortsatt forskning.

Syftet med denna studie var att undersöka betydelsen av ett skyddshem för barn som har varit åskådare för familjevåld. Jag hade som mål att få fram vilka aspekter man skall ta i beaktande då man arbetar med barn på skyddshem samt hur man kan hjälpa och stöda barn på ett skyddshem. Forskningsfrågorna för denna studie var 1) Vilka aspekter bör beaktas då man har ett barn som skyddshemsklient? 2) Hur kan man hjälpa och stöda barn på skyddshem? 3) Hurudan betydelse har skyddshemmet ur de professionellas synvinkel med tanke på barnens framtid?

Resultaten från min undersökning visar att respondenterna är väldigt medvetna om hur viktigt det är att uppmärksamma barnen på ett skyddshem. Det väsentliga målet med arbetet på skyddshem med barn är det att barnet blir sett och hört som en enskild individ. Alla respondenterna menade också att det är lönsamt att använda sig av olika kreativa metoder i arbetet med barnen på skyddshemmet. Ett viktigt mål med användandet av dessa kreativa metoder i det socialpedagogiska arbetet är att individen blir hörd och förstådd samt att man kan öka potentialen hos en individ eller en grupp. I det socialpedagogiska arbetet strävar man efter att stöda individen att se sina egna resurser. Alla arbetsmetoder som jag tog upp i teoridelen, förutom Trappan-modellen, sade informanterna att de använder sig av i sitt arbete. Arbetsmodellen Trappan har haft en stor spridning i Sverige, men tycks inte ännu ha nått skyddshemmen i Finland. Det kan ju också hända att respondenterna är bekanta med modellen, men har ännu inte påbörjat arbetet utgående från denna modell. Enligt mig verkar Trappan-modellen vara ett bra arbetsredskap i arbetet med barn på skyddshem. Det kom tydligt fram att alla respondenter tyckte att skyddshemperioden har en stor betydelse i barnens liv.

De två första forskningsfrågorna har jag besvarat med hjälp av både teorier samt empiri, medan den tredje forskningsfrågan handlar om de professionellas tankar. Informanterna gav alla liknande svar och jag hittade också liknande resultat i andra undersökning vil-

ket tyder på att resultatet jag fick är rätt så pålitligt. Jag anser att jag i stora drag har nått syftet med min undersökning. Fastän det skulle enligt mig ha varit värdefullt att också få fram barnens personliga åsikter och önskemål gällande skyddshemmet. Jag anser att jag har kunnat besvara mina forskningsfrågor. Ändå önskar jag att jag skulle ha fått svar som skulle ha gått lite mer på djupet gällande personalens tankar kring skyddshemmets betydelse i barnens liv.

Jag är nöjd över mitt beslut att göra en kvalitativ studie. Jacobsen (2007) menar att en fördel med den kvalitativa metoden är att materialet man samlar in är ofta informanternas riktiga upplevelser av det verkliga livet. Enligt mig lämpade sig den kvalitativa metoden för min undersökning för att jag var intresserad av att veta hur personalen på ett skyddshem jobbar med barn och hur man kan hjälpa och stöda barn som upplevt våld hemma. Dessutom ville jag få fram personalens åsikter om betydelsen av ett skyddshem för barn.

Jag gjorde semistrukturerade intervjuer med personal från två olika skyddshem för att jag var intresserad av att höra personalens upplevelser och tankar kring skyddshemmets betydelse för barn. Enligt Jacobsen (2007) kännetecknas öppna intervjuer av att undersökaren och informanten diskuterar om ett tema. Oftast gör man dessa intervjuer ansikte mot ansikte, men ibland kan intervjuerna också göras via telefon. Forskaren skriver ner det som informanten säger och ofta kan forskaren också använda sig av bandspelare som hjälpmedel. Med tanke på denna studie anser jag att det var ett bra val att göra intervjuer med personalen. Jag intervjuade allt som allt sex personer från två olika skyddshem. Dessa skyddshem hör båda till Ensi- ja turvakotien liitto. Jag hade gjort en intervjuguide före intervjuerna kom igång för att intervjuerna skulle gå smidigare och för att jag skulle komma ihåg att ta med viktiga frågor med tanke på studien. Med tanke på själva intervjutillfällena strävade jag efter att förhålla mig lika till alla informanter. Fyra av intervjuerna gjorde jag ansikte mot ansikte i skyddshemmets utrymmen och två av intervjuerna gjordes via telefon på grund av tidsbrist och önskan från informanternas sida. För att arbetet på skyddshemmen kan vara väldigt hektiskt och man vet inte hur följande dag ser ut förstår jag bra att personalen hellre ville bli intervjuade per telefon. Jag bandade in alla intervjuerna efter att jag hade fått informanternas samtycke till detta.

Med tanke på reliabiliteten och validiteten i min studie är jag helt nöjd. Jacobsen (2007) menar att ifall en forskning har hög reliabilitet kan man lita på den. För att öka reliabiliteten i en kvalitativ forskning skall man sträva efter att utsätta informanterna för liknande stimuli under intervjuerna. Jag strävade efter att förhålla mig lika till alla informanter. Fyra av intervjuerna gjorde jag i det ena skyddshemmets utrymmen för att intervjutillfället skulle vara så bekvämt för informanterna som möjligt. De två andra intervjuerna gjorde jag via telefon. Fastän Jacobsen (2007:101) menar att det är lättare att göra bättre och mer öppna samtal under personliga intervjuer än under intervjuer via telefon, tycker jag att telefonintervjuer var den bästa lösningen i detta fall. Två av personalen önskade nämligen att vi skulle göra intervjuerna per telefon på grund av tidsbrist. Dessutom strävade jag efter att vara noggrann med anteckningarna och jag använde mig av bandspelare, vilket gör att reliabiliteten stärks. Då man tänker på denna studie kan intervjuareffekten ändå ha påverkat reliabiliteten i en viss grad. Enligt Denscombe (2009) kan nämligen informanternas påståenden påverkas av forskarens personlighet. Det kan alltså hända jag som forskare har påverkat omedvetet på informanternas svar, fastän jag har försökt mitt bästa att vara så neutral som möjligt. De två telefonintervjuerna kan ändå ha en positiv sida med tanke på intervjuareffekten. Vid telefonintervjuer är risken nämligen mindre att man som undersökare skickar signaler åt informanten. (2007:101) Jag anser att resultaten i denna studie är reliabla därför att tidigare forskning och teorier visar på liknande resultat. Med validitet i en studie menas att informationen är giltig menar Holme & Solvang (1997). Jacobsen (2007) poängterar att då man väljer datainsamlingsmetod för sin forskning skall man fundera på om man uppnår syftet med forskningen med hjälp av just den metoden. Jag anser att öppna intervjuer som datainsamlingsmetod har lämpat sig för syftet för min undersökning.

Eija Keränen har haft så att säga en dubbelroll i min studie. Hon har nämligen fungerat i min undersökning både som en respondent i intervjun samt en författare till en källa i teori avsnittet. I analyskedet har jag lagt märke till detta och kopplat enbart ihop andra respondenters tankar till Keränens källa som finns i teori kapitlet. Detta har jag gjort för att öka validiteten i min undersökning.

Med tanke på min studie kan jag inte säga att den är generaliserbar på grund av att jag endast har så få enheter. Resultatet i min studie anser jag vara trovärdiga med tanke på

att informanterna svarade liknande på många frågor. Med generaliserbarhet i en forskning menar Jacobsen (2007) att resultaten från forskningen kan betraktas i andra sammanhang som man inte har forskat i. Då det handlar om kvalitativa metoder är avsikten ändå inte att generalisera resultatet till en större population utan målet är rättare sagt att förstå och fördjupa sig i ett visst ämne. Syftet med min studie var just att fördjupa kunskaperna i arbetet med barnen på skyddshem och jag anser att jag har lyckats helt bra med att nå syftet.

Då man tänker på fortsatt forskning anser jag att det skulle vara intressant att undersöka hur barnen upplever sin tid på ett skyddshem. Detta skulle man kunna göra genom att intervjua barnen. Jag anser nämligen att det är viktigt att få barns röster hörda gällande saker som berör dem. Min första avsikt med examensarbetet var ju att undersöka detta, men jag fick tyvärr inte tillräckligt med informanter. Det kan ändå vara en ganska stor utmaning att få barninformanter på grund av att ämnet är så pass känsligt för de flesta.

Jag hoppas att personal på skyddshem har nytta av detta arbete och får nya idéer med tanke på arbetsmetoder som man kan använda sig av i arbetet med barn på skyddshem. Jag önskar också att detta arbete öppnar vuxnas ögon för barnens nöd. Också annan personal som jobbar med barns som har upplevt våld kan förhoppningsvis ha nytta av detta examensarbete. Jag är nöjd över att jag beslöt mig för att skriva om skyddshemmets betydelse för barn som har upplevt familjevåld. Jag anser att denna examensarbetsprocess har varit givande och jag har lärt mig mycket nytt. Dessutom har den öppnat mina ögon för de utsatta barnens nöd. Denna process har hjälpt mig att utvecklas i min yrkesroll som socionom.

Ett barn som får uppmuntran - lär sig förtroende

Ett barn som möts med tolerans - lär sig tålamod

Ett barn som får beröm - lär sig uppskatta

Ett barn som får uppleva rent spel - lär sig rättvisa

Ett barn som känner vänskap - lär sig vänlighet

Ett barn som får uppleva trygghet - lär sig tilltro

Ett barn som blir omtyckt och kramat - lär sig känna kärlek i världen

Dorothy Law Holte

KÄLLOR

- Arnell, Armi & Ekbohm, Inger. 2010. *...och han sparkade mamma...* Tredje upplagan. Stockholm: Rädda Barnen och Gothia Förlag AB.
- Barnskyddslagen (13.4.2007/417). Tillgänglig:
[http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2007/20070417?search\[type\]=pika&search\[pika\]=barnskyddslag](http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2007/20070417?search[type]=pika&search[pika]=barnskyddslag) Hämtad 23.5.2011
- Bell, Judith. 2006. *Introduktion till forskningsmetodik*. Fjärde upplagan. Lund: Studentlitteratur.
- Cullberg, Johan. 2006. *Kris och utveckling*. Stockholm: Natur och Kultur
- Denscombe, Martyn. 2009. *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Andra upplagan. Lund: Studentlitteratur.
- Ejvegård, Rolf. 2003. *Vetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Ekbohm, Inger & Landberg, Åsa. 2002. *Barn i skuggan av våldet*. Projektredovisning. Sverige: Socialstyrelsen.
- Ensi- ja turvakotien liitto Oy. 2006. *Perhe- ja lähisuhdeväkivalta – auttamisen käytäntöjä*. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 35.
- Ensi- ja turvakotien liitto Ry. *Turvakodit*. Tillgänglig:
<http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/tyomuodot/vakivaltatyo/turvakodit/> Hämtad 15.5.2011
- Eriksson, Lisbeth & Markström, Ann-Marie. 2000. *Den svårfångade socialpedagogiken*. Lund: Studentlitteratur.
- Eriksson, Maria; Källström Cater, Åsa, Dahlkild-Öhman, Gunilla & Näsman, Elisabet (red.). 2008. *Barns röster om våld – Att tolka och förstå*. Malmö: Gleerups.
- Eskonen, Inkeri. 2005. *Perheväkivalta lasten kertomana. Miten ja mitä lapset kertovat terapeutisissa ryhmissä perheväkivallasta?* Akateeminen väitöskirja. Tampere: Tampereen yliopisto, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta.
- Forsberg, Hannele. 2000. *Lapsen näkökulmaa tavoittamassa – Arviointitutkimus turvakotien lapsikeskeisyyttä kehittävästä projektista*. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.

- Holmberg, Tiina. 2000. *Lapset ja perheväkivalta – Opas vanhemmille, lastensuojelun ammattilaisille ja muille lasten kanssa työskenteleville*. Helsinki: Lasten Keskus
- Holme, Idar & Solvang, Bernt. 1997. *Forskningsmetodik- om Kvalitativa och Kvantitativa Metoder*. Lund: Studentlitteratur.
- Holmsen, Merete. 2007. *Samtalsbilder och teckningar – samtal med barn i svåra livssituationer*. Lund: Studentlitteratur.
- Jacobsen, Dag Ingvar. 2007. *Förståelse, beskrivning och förklaring – Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Janson, Staffan & Almqvist, Kjerstin. 2000. *Barn som bevittnat våld - En utsatt grupp som är alltför lite uppmärksammas*. I: Räf, Kristian (red.) *Läkartidningen* nr 38, 2000, vol 97.
- Karlsson, Liisa. 2003. *Sadutus – Avain osallistuvaan toimintakulttuuriin*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Keränen, Eija; Nissinen, Pasi; Saarnio, Tuula & Salminen, Mirva. 2001. *Sosiaalialan työn uudet ulottuvuudet*. Helsinki: Tammi.
- Kurki, Leena & Nivala, Elina (red.). 2006. *Hyvä ihminen ja kunnan kansalainen - Johdatus kansalaisuuden sosiaalipedagogiikkaan*. Tampere: TUP
- Laine, Terhi. 2010. *Lähisuhde- ja perheväkivallan uhreille tarjottavat turvakotipalvelut*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Leskinen, Riitta. 1982. *"Kuka kuulisi minua" – Perheväkivalta lapsen silmin*. Helsinki: Ensi Kotien liiton julkaisu.
- Madsen, Bent. 2006. *Socialpedagogik – Integration och inklusion i det moderna samhället*. Lund: Studentlitteratur
- Madsen, Bent. 2001. *Socialpedagogik*. Lund: Studentlitteratur
- Mäntymaa, Lena. 2010. *Väld är aldrig barnets fel*. Folkhälsan. Tillgänglig: <http://www.folkhalsan.fi/sv/startside/Aktuellt/Tidningar/Artiklar-i-urval/Vald-ar-aldrig-barnets-fel/> Hämtad 15.4.2011
- Oranen, Mikko (red.) 2001. *Perheväkivallan varjossa – Raportti lapsikeskeisen työn kehittämistä*. Helsinki: Ensi- ja turvakotien julkaisu 30.
- Revstedt, Per. 2007. *Motivationsarbete – en fördjupning*. Malmö: Hartman & Revstedt AB

- Riihelä, Monika (red.) 2003. *Barnens sagobroar i Norden*. Stakes.
- Ruusunen, Tuula. 2005. *Sosiaalipedagoginen ammatillisuus – Madsenin kukasta toiminnan tulppaaniksi*. Pori: Satakunnan ammattikorkeakoulu: Satakunnan painotuote Oy.
- Saari, Salli. 2000. *Kuin salama kirkaalta taivaalta – Kriisit ja niistä selviytyminen*. Helsinki: Otava.
- Sariola, Heikki. 2006. *Familjevåld. Droglänken. Tillgänglig: <http://www.paihdelinkki.fi/informationssnuttar/162-familjevåld>* Hämtad 18.5.2011
- UNICEF. 2009. *Barnkonventionen – FN:s konvention om barnet rättigheter*. UNICEF. Tillgänglig: <http://www.unicef.se/assets/barnkonventionen.pdf> Hämtad 20.5.2011
- Välivaara, Christine. 2008. *Sosiaaliportti – Pesäpuu ry*. Tillgänglig: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/lapsilahtoinentyoskentely/> Hämtad 25.5.2011
- World Health Organization (red.) Krug, Etienne; Dahlberg, Linda; Mercy, James; Zwi, Anthony & Lozano, Rafael. 2005. *Väkivalta ja terveys maailmassa – WHO:n raportti*. Tillgänglig: http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/full_fi.pdf Hämtad 15.7.2011
- Ylönen, Hilikka (red.). 2008. *Satuviitta*. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.

BILAGA 1 Anhållan om forskningslov

Bästa chef för socialt arbete,

Jag heter Anette Sundsten och jag är tredje årets socionomstuderande vid Arcada, Nylands svenska yrkeshögskola. Jag tänker skriva mitt examensarbete om skyddshemmets betydelse för barn som har upplevt våld inom familjen. Syftet med detta arbete är att undersöka betydelsen av ett skyddshem för barn som har varit åskådare för familjevåld. Jag vill också ta reda på hur barn påverkas av familjevåld samt hur man kan hjälpa barnen i Borgå skyddshem.

Jag anhåller om lov att få intervjua barn, vars familjer har sökt sig till skyddshemmet i Borgå. Intervjuerna handlar om barnens upplevelser om skyddshemmet. Efter att jag har fått godkännande av er, anhåller jag barnens föräldrar om lov att få intervjua deras barn. Barnen kommer att delta anonyma i min forskning.

Jag strävar efter att skyddshemmet skall få bästa möjliga nytta av mitt arbete för att de skall kunna utveckla arbetet med barnen på skyddshemmet i en mer positiv riktning.

Borgå 10.6.2010

Studerande

Handledande lärare

Anette Sundsten

Rut Nordlund-Spiby

anette.sundsten@arcada.fi

rut.nordlund-spiby@arcada.fi

tel. *** *****

Härmed ges forskningslov till Anette Sundsten

Plats och Tid

Underskrift och namnförtydligande

BILAGA 2 INFORMATIONSBREV FÖR PROFESSIONELLA

INFORMATION OM MEDVERKAN

Bästa professionella,

Jag heter Anette Sundsten och jag är tredje årets socionomstuderande vid Arcada, Nylands svenska yrkeshögskola. Jag har börjat med mitt examensarbete som handlar om skyddshemmets betydelse för barn. Syftet med detta arbete är att undersöka betydelsen av ett skyddshem för barn som har varit åskådare för familjevåld. Jag vill också ta reda på hur barn påverkas av familjevåld samt hur man kan hjälpa barnen på ett skyddshem.

Målet med denna studie är alltså att utveckla arbetet med barn på skyddshemmet. Jag önskar att jag därför kunde få intervjua er som professionell.

Deltagandet i intervjun är helt frivilligt och som informant får ni avbryta intervjun när som helst. Ni har också möjlighet att lämna någon fråga obesvarad om ni så vill. Intervjuerna bearbetas konfidentiellt och ni får vara anonyma i min undersökning. Intervjuerna tar högst en timme. Som hjälpmedel under intervjuerna använder jag mig av bandspelare, om det passar er. Endast jag och min handledande lärare har tillgång till materialet jag samlar in. Efter att mitt examensarbete har blivit godkänt kommer jag att förstöra all material.

Om du är villig att ställa upp, så ring eller mejla, så bestämmer vi en tid för intervjun. Vid eventuella frågor får man gärna kontakta mig eller min handledare!

Studerande

Anette Sundsten
anette.sundsten@arcada.fi
tel. *** *****

Handledande lärare

Rut Nordlund-Spiby
rut.nordlund-spiby@arcada.fi

BILAGA 3 TIEDOTUSKIRJE AMMATILAISILLE (Fi)

TIETOA OSALLISTUMISESTA

Hyvä ammattilainen,

Nimeni on Anette Sundsten ja olen kolmannen vuoden sosionomiopiskelija Arcada – Nylands svenska yrkeshögskolan koulusta. Olen aloittanut opinnäytetyöni teon, joka käsittelee turvakodin merkitystä lapselle. Tämän työn tarkoituksena on selvittää kuinka lapsia, jotka ovat turvakodissa, voidaan auttaa hyvällä ja rakentavalla tavalla ja kuinka lapset kokevat turvakodin Porvoossa.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on siis kehittää lasten parissa työskentelyä turvakodissa. Toivon siksi että voisin haastatella teitä ammattilaisena.

Osallistuminen haastatteluun on täysin vapaaehtoista ja osallistujana voitte lopettaa haastattelun milloin tahansa. Teillä on myös mahdollisuus jättää vastaamatta johonkin kysymykseen, jos haluatte. Haastattelut käsitellään luottamuksellisesti ja saatte olla nimettömiä tutkimuksessani. Haastattelut kestävät korkeintaan tunnin. Apuvälineenä haastattelussa käytän nauhuria, jos se sopii teille. Ainoastaan minulla ja ohjaavalla opettajallani on pääsy keräämääni aineistoon. Kun opinnäytetyöni on hyväksytty, hävitän kaiken aineiston.

Jos teillä heräsi kysymyksiä, niin ottakaa yhteyttä minuun tai ohjaavaan opettajaani!

Opiskelija

Anette Sundsten
anette.sundsten@arcada.fi
tel. *** *****

Ohjaava opettaja

Rut Nordlund-Spiby
rut.nordlund-spiby@arcada.fi

BILAGA 4 INTERVJUGUIDE (Sv)

INLEDANDE FRÅGOR

- Utbildning?
- Arbetserfarenheter?

BARNET SOM KLIENT

- Vilka är målen med arbetet med barn som har upplevt våld hemma?
- Mötet med barnet; vad är viktigt att komma ihåg?
- Vilka utmaningar ser ni gällande personalens möjligheter att ge uppmärksamhet åt barnen (så att barnen blir sedda och hörda)?
- Hur brukar barn förhålla sig till att prata om sina upplevelser?; finns det något visst mönster?

ARBETSSÄTT MED BARN

- Vilka olika metoder använder ni er av i arbetet med barn som har upplevt familjevåld? Exempel?
- Vilka är era erfarenheter av de arbetsmetoder ni använder er av? (för- och nackdelar)
- Hur väljer ni arbetssättet ni använder er av, i olika situationer?
- Har ni fått bättre resultat med en viss metod?
- Finns det någon viss metod som tilltalar barnen speciellt mycket?
- Vad önskar ni att just ni med ert arbete kan ge barnen?

ÖVRIGT

- Hurudan betydelse har skyddshemmet för ett barn enligt er?

BILAGA 5 INTERVJUGUIDE (Fi)

ALUSTAVIA KYSYMYKSIÄ

- Koulutus?
- Työkokemus

LAPSI ASIAKKAANA

- Mitkä ovat tavoitteet kun työskennellään kotonaan väkivaltaa kokeneiden lasten parissa?
- Lapsen kohtaaminen; mitä on tärkeä muistaa?
- Mitä haasteita näette henkilökunnan mahdollisuuksissa antaa huomiota lapsille (niin että lapset tulevat nähdyiksi ja kuulluiksi)?
- Miten lapset suhtautuvat kokemuksistaan puhumiseen? onko jotain tiettyä kaavaa?

TYÖMENETELMIÄ LASTEN PARISSA

- Mitä erilaisia menetelmiä te käytätte työssänne lasten parissa, jotka ovat kokeneet väkivaltaa kotonaan? Esimerkkejä?
- Mitkä ovat teidän kokemuksenne niistä työmenetelmistä mitä te käytätte? (edut ja haitat)
- Miten valitsette työmenetelmän, jota te käytätte, eri tilanteissa?
- Oletteko saaneet parempia tuloksia jollain tietyllä menetelmällä?
- Onko mitään tiettyä menetelmää, mikä vetoaa lapsiin erityisen paljon?
- Mitä te toivotte että juuri te voitte antaa lapsille (työtänne ajatellen)?

MUUTA

- minkälainen merkitys on mielestänne turvakodilla lapsille?